

Maandschrift voor Bijenteelt

60e JAARGANG
No. 3

MAART
1958

VERSCHIJNT
MAANDELIJKS

Kunstraat EN HOE HET TE GEBRUIKEN

Laat elk volk in april een paar kunstraten uitbouwen en kijk eens, hoe grefig de koningin die met eitjes belegt!

Neem in mei een paar ramen met veel stuifmeel uit de kast en geef er ramen met kunstraat voor terug. In de plaats van het stuifmeel krijgt u broed en . . . . . meibijen worden haalsters voor de zomerdracht!

Hang **nimmer** kunstraat in een volk dat zwermneiging heeft.

Hang **nimmer** kunstraat in een volk als er niets te halen is. Zo'n volk is niet in de stemming om de kunstraat mooi uit te bouwen. Wilt u in drachtloze tijden tóch kunstraat laten uitbouwen, dan moet u voeren. Geef **nimmer** kunstraat aan een klein volkje, de bijen bouwen het alleen maar uit zover ze het kunnen bezetten.

Maar als u in de onderbak tijdens de voorjaarsdracht een sterk volk hebt, geef dan in de bovenbak wat kunstraat. Die wordt prachtig en „van lat tot lat” uitgebouwd.

Onze nieuwe kunstraatwalsen geven een mooie, diepe celindruk, wij verwerken alleen brandzuivere geurige bijenwas en . . . wij proberen niet u een velletje per kg méér te leveren ten koste van de kwaliteit.

KUNSTRAAT VAN DE ALLERBESTE KWALITEIT

broed- of honingkamerformaat, naar keuze, per kg f 7,50.

Voor uw zuivere was betalen wij f 5,50; voor uw ruwe raat f 1,60 per kg. Verwerken van zuivere was tot kunstraat f 1,50 per kg.

Binnenkort verschijnt onze nieuwe prijscourant waarin u het beste vindt voor de laagste prijs. Voor zover de voorraad nog strekt zenden we u gaarne gratis een geïllustreerde handleiding voor het inzetten van kunstraat enz.

GOEDE DINGEN
Bijenhuis **WAGENINGEN**

Tel. 2863

Giro 823276

Nagekomen afdelingsberichten

AFD. GELDRUP

Op 19 januari overleed ons best lid de heer

A. KUYPERS

in de ouderdom van 70 jaar plotseling aan hartverlamming. Hij was een goed en rechtschapen mens, zeer gezellig in de omgang, een sportman op vele gebieden, een best imker, een hartstochtelijk visser en een liefhebber van voetbal, bij het toekijken van welk spel hij de dood vond. Vriend Kuypers, wij zullen u in ere blijven gedenken. Rust in vrede.

In december ging van ons heen ons aller vriend

M. VOGELS

Hij was een zeer bekwaam imker, gedurende vele jaren een van de grootste van het land, hij stond iedereen met raad en daad bij en heeft velen met de imkerij op de hoogte gebracht. Hij was een zeer eenvoudig mens maar steeds rechtschapen. Hij bereikte de leeftijd van 68 jaar.

Vriend Vogels rust in vrede.

Bestuur en leden der afd. Geldrup:
R. v. d. HURK, secr.

AFD. KOLLUMERZWAAG

Vrij onverwacht is op 8 februari 1958 te Buitenpost overleden onze geachte voorzitter de heer

P. TAMSMA

Hij bereikte de leeftijd van 68 jaar. Vele jaren heeft hij met zijn kennis en werkzaamheden de bijenteelt gediend. Zijn nagedachtenis zal bij ons in dankbare herinnering voortleven.

Namens bestuur en leden afd. Kollumerzwaag:
J. M. VAN DER LAAN,
secr.-penn.

AFD. HIERDEN

Woensdag 15 januari 1958 was onze afd. onder leiding van voorzitter G. v. d. Brink in jaarvergadering bijeen. Mevr. Hop had voor deze gelegenheid de Zonnehut feestelijk aangekleed met planten, welke voor dit doel gratis beschikbaar waren gesteld door de heer J. Nieuwenhuls (bloemist). Deze werden in de pauze verlost en brachten f 22.30 op voor de kas.

Na opening door de voorzitter, kreeg de secr. gelegenheid de notulen voor te lezen en de ingekomen stukken (ruim 20 stuks) te behandelen.

Het jaarverslag van de secretaris wees op een actief jaar, de vergaderingen werden gemiddeld door 31 personen bezocht. Ook de penningmeester had een gunstig verslag, er is f 200,— in kas.

De heer L. v. 't Goor werd met algemene stemmen herkozen.

De heer H. Boonen bracht een zeer uitgebreid verslag van de algemene vergadering. De heer G. v. d. Hoorn gaf een overzicht van de Imkersdag te Rotterdam en moedigde alle leden aan om de eerstvolgende Imkersdag te Limburg te gaan bezoeken.

5 februari komt de heer J. F. Verhoeven voor de afd. een lezing houden.

6 maart zal de heer J. v. Aarst uit Wageningen een lezing houden.

In maart zal het 30-jarig bestaan worden herdacht. De heer Groenveld te Wageningen zal met een bijenfilm komen.

De naburige afdelingen zullen ook worden uitgenodigd. De heren P. Boddington, H. Boonen en A. Mulder kregen zitting in de reiscommissie.

Er werden op de vergadering reeds 50 volken voor het koolzaad opgegeven. De kasten moeten allemaal van reisstangen zijn voorzien.

Het gemeentebestuur zal dank worden gebracht voor het aanplanten van de vele lindebomen in Hierden. Verschillende leden hadden voederbakken meegebracht. Deze werden onderling besproken en dit gaf aanleiding tot een aangename bespreking.

W. A. DIRKSEN, secr.

Voorzitter G. v. d. Brink opende 5 febr. 1958 in de Zonnehut de ledenvergadering, en heette vooral de heren H. G. Maagdans, J. F. Verhoeven, de gasten van de afd. Elspeet en Putten hartelijk welkom. Na behandeling van het huishoudelijk gedeelte kreeg dhr J. F. Verhoeven te Beekbergen gelegenheid zijn lezing te houden; met als onderwerp: „Andere manieren,

dan de Aalstermethode om aan honing te komen”.

De AALSTER-methode heeft veel goede eigenschappen, maar past niet bij iedere streek en bij iedere imker. Men moet een methode toepassen, welke bij de streek en natuur past.

Als eerste methode noemde de spreker: „Volk afkloppen in lege kast met uitgebouwde ramen”. Het broed bij andere volken onderbrengen. Deze methode geeft geen zwermen. Wel moet men koninginenteelt toepassen.

Als tweede methode, het „separeren”. De oude moeder blijft in de onderste kamer. De jonge moeder wordt in de bovenste kamer geboren. Volgens spreker geeft deze methode geen zwermen. Doch een vraagsteller had hier wel last van. Ook de omhangmethode werd besproken. Als nieuwe drachtplanten werden genoemd bosbessen en wilgenroosje.

Hierna kreeg de heer Maagdans het woord die zich ontpopte als een vlot spreker en goed bijkenner.

Zijn woorden werden dan ook met een warm applaus beloond.

Hierna sloot de voorzitter (het was al weer 10.30 uur) deze gezellige en leerzame vergadering.

Alle aanwezigen werd gratis koffie met sprits aangeboden.

W. A. DIRKSEN, secr.

van Horen en Zien

ZAAGT GIJ .

In Louis Couperus' beroemde roman Iskonder (Alexander de Grote) lezen wij dat Koning Darius de heerser en koning der koningen over het Persisch-Babylonische wereldrijk wapenschouwing houdt over zijn troepen in de Mesopotamische vlakte aler de slag tegen Alexander, die zijn rijk is binnengevallen, over enkele dagen zal aanvallen.

Het voorbijtrekken van deze legers, behalve van die der Perzen, van de vele schatplichtige volken, Barkanen, Armeniërs, Derbiten, Hykoniërs, alle machtige legerkorpsen van paarden- en voetvolk, tienduizenden, tienmaal tienduizenden, honderdduizenden, duurde een lange dag en langer, want steeds golfdien nieuwe legioenen uit de einder aan, Baktriërs, Sagdiërs, Xatriërs, Indiërs.

Dan laat Darius in een onweerhoudbare opwelling Charidemos bij zich komen. Charidemos, de Atheense veldheer door Alexander verbannen, bevelhebber over dertigduizend Griekse huurlingen, nu strijdend aan Darius' zijde, banneling, maar wiens ziel in die ballingschap verbitterd was en verkwijnde.

Koning Darius zegt trots lachend aan Charidemos dat hij er nu toch wel zeker van moet zijn met deze legermachten de knaap Alexander, zo jong is Alexander nog, te kunnen verslaan en zijn legers te tuchtigen.

Maar Charidemos wil niet spreken. Hij zwijgt somber. Als hij dan tot spreken gedwongen wordt dan zegt hij dat Darius' legers onverslaanbaar zouden zijn als zij tot huns gelijken vochten, want uw legers, koning Darius, overtreffen alle dromen. Maar zaagt gij het leger der Macedoniërs? Zaagt gij, o koning, ooit Alexanders Falanx? Welnu, gij zult hem zien. Man tegen man, piek tegen piek, vlak tegen elkander gedrukt, zo naderen zij, zo blijven zij, zo strijden zij, als een ontzaglijk wapen in de hand van hun veldheer. Zo volgen zij hun standaards, zo behouden zij, naderende, strijdende, hun slagorde. Wie tussen hen ook valt, dichters sluiten wie niet vielen, aan. Zij blijven als één levend blok aandachtig gehoorzaam aan ieder bevel. Zij maken front, zij zwenken links, zij zwenken rechts, zij keren om en weder om en o koning, zij blijven één blok, één onwrikbare massa. En denk niet, dat zij om goud of zilver zo strenge tucht gehoorzamen.

Zij zijn geschoold in een school van ontbering. Zij slapen op de rauwe grond. Het minste voedsel is hun eetbaar genoeg. Zij rusten de nacht niet uit. Gehard zijn zij tot ijzer en rotssteen.

En nu broeders en zusters imkers zaagt gij het leger der Macedoniërs? Uw Macedoniërs? Uw bijen? Welnu, ik zag hen. Hedenmiddag half vier, 10 februari 1958. Bij 13° Celsius zag ik m'n bijen in vrolijke vluchten voor de kasten. Ik zag ze wenden en keren naar links en rechts, naar boven en beneden en steeds sloten zich de formaties. Ik dacht aan Couperus' epos, ja, dat zijn ze, de Macedoniërs. Mijn Macedoniërs, mijn bijen, uw leger. Ook van hen kan gezegd worden dat zij prachtloos zijn en zonder glimp van goud aan rusting en wapenen, dat zij gedekte schilden en doorzwepte kolders dragen, dat nooit één geurdrop van Arabië of Syrië hen verfriste, doch dat zij onoverwikkbaar zijn van kracht en massa. Dat zijn uw bijen. Gestaald in ontbering, gehoorzaam aan strenge tucht. Het minste voedsel is hen genoeg. Zij rusten de nacht niet uit en werken om niet. Ik stond bij m'n bijen en raakte beschaamd. ◇

VAN MAAND TOT MAAND

Zo, vrienden, nu gaan we dan samen bij de bijen kijken. En we gaan plannen maken om dit jaar eens extra veel honing te winnen. Daar kunnen wij samen niet alles aan doen, dat moet je goed begrijpen. We hebben namelijk het weer niet in de hand. Maar de bijen wel. Wat we gaan doen is: onz volken zodanig behandelen, dat ze in staat zijn veel honing te winnen als het even mooi weer is. Komt dat mooie weer in de tijd, waarin er iets te halen is en houdt het lang aan, dan krijgen we een overvloedige oogst. Maar ook als we tijdens de bloei van de honinggevende gewassen maar een paar dagen goed weer hebben, moeten onze volken zó zijn, dat ze wonderen kunnen doen.

Voorbereidingen

Hoe zien de volken er uit? Dat gaan we bekijken zodra we een mooie warme lentedag krijgen. Een datum kan ik je dus niet noemen, meestal is het in de tweede helft van maart. Laat je nooit verleiden om de eerste inspectie te doen op een ongeschikte dag. De volken hebben immers in de herfst voldoende voedsel gekregen om het tot eind april uit te houden?

In afwachting van de grote dag gaan we ons materiaal nakijken, zodat we het met één greep bij de hand hebben als we het moeten gebruiken.

Je zorgt dat je in de eerste plaats een aantal goede uitgebouwde raten bij de hand hebt. In de kasten vind je straks misschien beschimmelde raten, die je moet vervangen. En als je de volken niet op de volle 10 raten hebt overwinterd, moet je de ruimte vol kunnen maken. Dat doen we direct bij de eerste inspectie, want we storen de bijen in het voorjaar maar één keer.

Over kap, raampjeslichter, carbollap of beroker praten we niet eens. Daar heb je natuurlijk een kistje of blikken doos voor, waar ze altijd in zitten. Er horen ook wat afstandblikjes in te zitten, een paar moerhuisjes, een potlood om aantekeningen te maken op de kastkaart, een schaar om de koningin te knippen en een merkapparaat als je tenminste gewoon bent om je koninginnen te merken. Maak een draagbeugel aan dat kistje, zodat je het gemakkelijk mee kunt dragen. Geef het een vaste plaats.

Bodemplanken schoonmaken

Heb je simplexkasten, dan moet je ook een reservebodem bij de hand hebben. Je neemt bij de eerste inspectie de binnenbak van de bodem, die de hele winter onder het volk heeft gestaan. Op de plaats daarvan zet je de schone bodem en daarop de broedbak met het volk. Pas daarna ga je het volk nakijken.

Het was-afval van de oude bodem is waardevol. Krab hem af op een stuk stevig pakpapier. Geef deze schone bodem aan het tweede volk en zo vervolgens. Het was-afval zeef je na afloop door een koninginnerooster en je bergt het op in een bus met goed sluitende deksel. Heb je spaarkasten (vaste bodem) dan moet je een reserveonderbak hebben. Je zet het eerste volk dat je wilt nakijken achteruit en op de oude plaats zet je de reservebroedkamer. Bij het nakijken van het volk neem je raat voor raat uit de oude bak en hangt die in de schone. De oude bak schoonkrabben en gebruiken voor de volgende kast en zo vervolgens.

Het openen van een kast

Dat doe je altijd zo voorzichtig mogelijk. Je moet er een vaste gewoonte van maken dat de bijen bijna niet merken dat je ze stoort.

In 't voorjaar zijn de dientjes weinig aggressief. Ik gebruik altijd een sigaretje om ze te beroken als het nodig is. Maar als je niet helemaal steekvast bent, geneer je dan niet om een kap op te zetten en gebruik zo nodig carbollap of beroker. Maar: met mate! Een beetje rook of carbol maakt de bijen handelbaar. Te veel maakt ze razend. Ik zie maar al te vaak imkers, die

een waar rookgordijn over een volk leggen. Ze moeten dan een paar minuten wachten om weer een bij te kunnen onderscheiden: Zo maak je oorlog. Maar dat kunnen de bijen ook. Leef liever op voet van vrede met ze!

Volkssterkte

Zodra je dekkleedje of dekplank hebt verwijderd kijk je even hoeveel straten de bijen bezetten en dat onthoud je. Let er ook even op of het volk voor of achter in de kast zit. Zit het helemaal achter, dan ben je in het najaar waarschijnlijk te zuinig geweest met de suiker. Foei! Leg nu een nauwelijks merkbaar geurende carbollap over het volk en maak voor en achter de oren van de raampjes los. Allemaal in één keer. Dat werkt veel vlugger dan wanneer je elk raampje afzonderlijk moet losmaken voordat je het uit de kast haalt. En we moeten altijd vlug werken. Om der wille van de bijen. Vlug, maar niet haastig. Niet treuzelen maar ook niet ruw zijn.

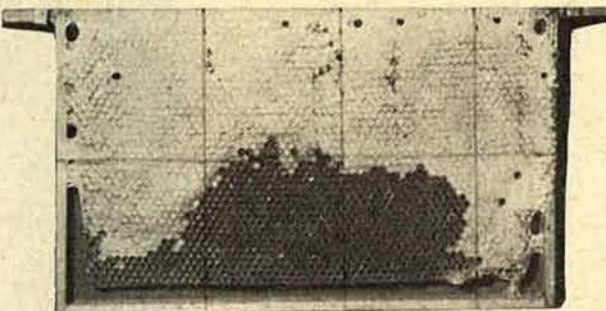
De inspectie

Nu neem je raam voor raam uit de kast. Zitten er 10 raten in, dan zet je de eerste even op zij. Dan heb je ruimte om de andere op te schuiven. Na de inspectie breng je alles weer in de oude toestand terug. Maar als het volk op zij in de kast zit, werk je het naar het midden toe door aan de ene kant een of meer lege raten te verwijderen en die aan de andere kant te hangen. Maar het broednest is heilig, daar mag je niets aan veranderen. (Bij spaarkasten raat voor raat in de schone bak hangen zoals hierboven reeds gezegd).

Bij het nakijken let je op twee dingen: op de voedselvoorraad en op de aanwezigheid van de koningin. Zie voor het (snel!) schatten van de voedselvoorraad bijgaande foto. Even onthouden en pas opschrijven als de kast weer gesloten is. Er moet voer zijn tot eind april.

Is de koningin aanwezig? Dat kun je zien aan het broed.

Vind je werksterbroed in alle stadia, dan is het in orde. Maak dan geen jacht op hare majesteit. Loop je

1 vierkante decimeter verzegeld voer = 1 pond. Deze raat bevat ruim $3\frac{1}{2}$ pond voer.

naar toevallig tegen het lijf, dan kun je haar even knippen als dat vorig jaar nog niet gebeurd is. Maar je mag dat ook gerust uitstellen tot april, vooral als je de eerste inspectie vroeg in maart verricht.

Tref je bij één volk overdadig veel voer aan en bij een ander erg weinig, dan kan je een paar raten voer van kast doen verwisselen. Anders moet je een volk, dat te weinig heeft, direct 's avonds gaan voeren met een flinke hoeveelheid sterke suikeroplossing (2 suiker, 1 water) en wel liefst in één keer. Een middelgrote Maggibus met 40 kleine gaatjes in de deksel is daarvoor heel geschikt. Je vult hem, drukt de deksel er stevig op en keert hem om over het voergat in dekplank of dekkleedje. Je kunt ook proberen met een andere voerbak, zoals die van de spaarkast. Maar als het koud weer wordt, komen de bijen daar niet in. De afstand tussen voer en bijen is te groot. Geef het ze dus liever direct boven hun hoofd. (De voerbak van de spaarkast is bedoeld voor imkers, die hun volken in het najaar voldoende voedsel geven. Tracht daar ook toe te gaan behoren !)

Abnormale toestanden

Een enkele keer gebeurt het dat een volk in de winter moerloos is geworden. Soms is dat in de herfst gebeurd en heeft zo'n volk een jonge koningin gekweekt, maar die is dan niet meer bevrucht geworden en ze legt alleen onbevruichte eitjes, waar darren uit komen. Dit bultbroed kan ook afkomstig zijn van eierleggende werkbijen. Je neemt de kast van zijn plaats en brengt hem een flink eind voor de stal. Daar schud en veeg je de bijen van de raten op een paar zakken, een stuk karton of iets dergelijks. Ze bedelen zich wel bij de andere volken in. De raten zet je zo ver mogelijk van de stal ergens neer waar de vogels de larven er wel uit pikken.

De kippen doen dat ook graag, maar het vervelende is dat er in die raten meestal ook voer zit, en dat trekt de bijen aan. En die kun je toch beter niet in groten getale naar de kippen lokken. Zijn voer en larven verdwenen dan kun je de raat soms nog gebruiken, maar ik zou die toch maar liever uitsnijden en bij het wasafval doen. Laat de bijen liever een mooie, nieuwe raat bouwen dan ze op dit oude en lelijke werk te zetten.

Slechte raten moet je trouwens bij de eerste inspectie allemaal verwijderen. Zit er nog voer in, breng ze dan helemaal naar de buitenkant van de broedkamer en krab het voedsel open. Bij de volgende inspectie kun je dan zo'n raat verwijderen en er een nieuwe voor geven of een kunstraat. Ook beschimmelde raten laat je niet in de kast zitten, maar je vervangt ze door goede.

Zo'n eerste inspectie is, als er zich geen narigheden als moerloosheid voordoen, in een paar minuten afgelopen. Je dekt dan het volk weer lekker toe en werkt de kastkaart bij, zodat je de volgende keer meteen weet hoe de zaken staan.

Beginners

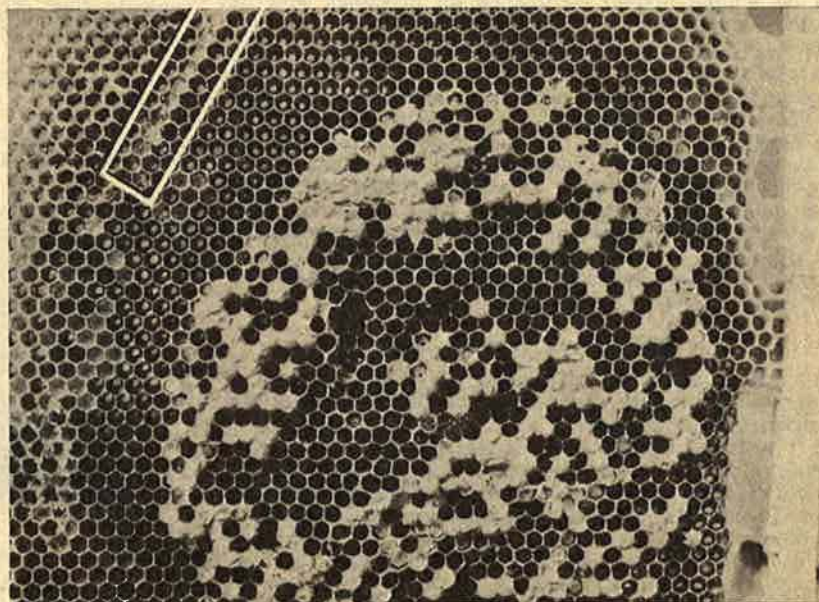
Als een beginner met één volk het ongeluk heeft dat dat ene volk moerloos is, moet hij even een collega raadplegen. Die zal hem waarschijnlijk graag aan een koningin (of aan een reservevolkje) helpen, want hij gaat toch binnenkort koninginnen opruimen. Zit je met problemen die ook voor anderen van belang kunnen zijn (en welke problemen zijn dat eigenlijk niet?) dan kun je ook gebruik maken van de vragenrubriek. Beschrijf het geval kort en zakelijk en over een week of zo heb je schriftelijk advies van de vragenredacteur.

Zwakke volken

Daar moet ik het nog even over hebben. Als we in de herfst een zwak volk op de stal hebben, verenigen we het met een ander volk. Daardoor hebben we in het voorjaar meestal géén zwakke volken. Vinden we er toch een, dan direct maar met een buurvolk verenigen. De koningin verwijderen (dat is een vriendelijk woord voor doodknippen) en het broed van de zwakkeling zo maar tussen het broed van het buurvolk hangen, met bijen en al. De nu lege kast een eind verplaatsen en de buurkast „half” zetten. Dat maakt het de bijen van het nu opgeheven volk gemakkelijker om hun nieuwe vlieggat te vinden.

Gouden regels voor de lente

1. Dek je volken van begin februari af warm toe.
2. Zorg in het voorjaar voor een bijenkroeg.
3. Stoor de bijen niet meer en niet langer dan absoluut nodig is.
4. Duld geen zwakke volken op je stal.
5. Zorg dat de bijen overvloedig voedsel hebben.
6. Als er niet overvloedig stuifmeel is, stek dan (zo mogelijk in afdelingsverband) goede wilgen.
7. Zoek (met uw afdeling of reisgroep) nu al een goede plek bij fruit of koolzaad, tenzij je deze drachtplanten zó dicht in je buurt hebt, dat je niet hoeft te reizen.

Bultbroed
Links boven:
een wasmotgang

Terugblik

door H. G. Maagendans

(Vervolg)

Het streven naar coöperatie leidde er toe dat op 7 aug. 1911 in café Riche te Arnhem een vergadering werd belegd van afgevaardigden van verschillende coöperaties onder leiding van de algemeen voorzitter.

Er waren 17 coöperaties vertegenwoordigd. Het enthousiasme was groot, maar het resultaat mager. Men kwam overeen slechts 3 soorten honing te voeren n.l. honing in de raat, tafelhoning (uw verslaggever weet nu tenminste waar het malle woord tafelhoning vandaan komt) en bakkershoning.

De eerste twee soorten zullen niet goedkoper worden verkocht dan resp. f. 1.- en f. 0.80 per kg. (denkt u er bij het beoordelen van de prijs aan, dat dit de tijd was van drie sigaren voor een dubbeltje). Men vestigde de aandacht op de wenselijkheid van een controledienst en een merkteken, als bij de botercontrole.

De gedachte aan een rijksmerk op honing begon vorm te krijgen.

Voorts meenden sommige imkers, dat er goede vooruitzichten waren voor de export naar Engeland, waar de hele imkerij aan de mijtziekte ten onder dreigde te gaan.

In de algemene najaarsvergadering van 1911 was het vraagstuk van de honingprijzen weer een belangrijk punt, de ingestelde honingcommissie was echter nog niet met haar rapport gereed.

Het voorstel om de 2de alg. vergadering af te schaffen, enkele jaren tevoren met grote meerderheid van stemmen verworpen, kwam opnieuw aan de orde. Tengevolge van de statutenwijzigingen, waren er vele nieuwe afd. opgericht en werd het aantal afgevaardigden naar de alg. vergadering gestadig groter, waardoor de reis- en verblijfkosten ten slotte niet meer konden worden betaald (de ver. was met een veel te laag quotum gestart. schr.) Ten slotte besloot men de 2de jaarvergadering niet af te schaffen, maar deze zonder vergoeding aan de afgevaardigden door te laten gaan en zonder dat daar rechtsgeldige besluiten konden worden genomen, waardoor in feite deze 2de jaarverg. natuurlijk ook van de baan was.

Ook de suikerlevering gaf aanleiding tot speciale moeilijkheden. Behalve de gebruikelijke fouten - de helft van de suiker werd besteld, nadat de termijn voor bestelling was gesloten - deed zich het bezwaar voor dat niemand, ook H. B. en alg. secr. niet, de verantwoordelijkheid wilde nemen voor de tegenover de betrekkelijk kleine kas der vereniging enorme bedragen met de suikerlevering gemoeid. De gelden voor de eerste suikerlevering had de alg. secr. destijds uit eigen middelen voorgeschoten.

Men slaagde er niet in voor dit vraagstuk direct een behoorlijke oplossing te vinden. In het febr. nummer van 1912 schrijft „de Bijenman” dat de ver. nodig

heeft een beroepssecretaris, een handelsafdeling en een honingverkoopcentrale, de beide laatste instellingen onder leiding van een afzonderlijke directeur. De toekomstige organisatie begon zich af te tekenen.

Terugkerende naar de 2de jaarverg. van 1911, het venijn zat ook hier in de staart. Een der vooraanstaande leden verwijt de secretaris, dat hij zijn positie misbruikt om een bepaalde coöperatie te bevoorstellen. De secr. zegt, dat hij bij de bewuste aanbeveling niet heeft gehandeld als secretaris maar als particulier. De discussie schijnt niet al te prettig te zijn geweest, gezien het feit dat het verslag sluit met de woorden „Het was een opluchting toen de voorzitter de hamer enz.” Uit het jaarverslag van 1911 blijkt verder, dat dit door de aanhoudende en ongekende warmte en droogte slecht was. De voorjaarsontwikkeling was zeer gunstig, maar aangezien de bedrijfsmethode nog steeds was gericht op boekweit en heide, was de jaaropbrengst slecht. In Limburg, waar de kersenooft de laatste tijd slecht was geweest, waren enkele jaren op aandringen van de Rijkstuinbouwleraar A. M. Sprenger bijenvolken in de boomgaarden geplaatst, met zulk een verrassend resultaat, dat de fruittelers, in plaats van staangeld voor de bijen te vragen, hetgeen voorheen te doen gebruikelijk was, thans de imkers een vergoeding aanboden, als zij hun bijenvolken naar de bloeiende kersebomen brachten. Het ledental der vereniging ging gestadig vooruit en men hoopte in de loop van 1912 de 5000 te bereiken, ondanks het feit, dat er ook toen al afd. waren, waar men alleen bijeen kwam als de suikerlevering aan de orde was.

In de jaarvergadering van 1912 kwam het zeer uitgebreide rapport van de honingcommissie aan de orde. De eindconclusie van dit rapport luidde als volgt:

1. dat tengevolge van de onvoldoende samenwerking der imkers, kleur, geur en smaak van den pershoning te veel verschillen, dan dat hij regelmatig voor de bakkerij gebruikt kan worden;
2. dat de bakkershoning, door de onvoldoende samenwerking van de imkers, in te kleine partijtjes wordt aangeboden, waardoor de groothandelaar geen directe notitie van dit artikel kan nemen en de honing eerst bij de handelaren moet zijn geweest, om aan de beurs verhandeld te worden;
3. dat wegens niet genoegzame samenwerking der imkers, de inlandsche bakkershoning slechts een korten tijd des jaars verkrijgbaar is;
4. dat wegens de onderlinge concurrentie, de prijzen van de tafelhoning enorm gedrukt worden;
5. dat het publiek geen enkele waarborg heeft, dat het voor zijn geld echte honing koopt;
6. dat de afd. van de ver. v. bijenteelt en

andere lichamen, niet bij machte zijn een voldoende reclame te maken voor de honing;

7. dat geen der genoemde lichamen op het gebied der bijenteelt, bij machte is, de strijd tegen de vervalsingen en kunsthoning aan te binden en vol te houden.

De vergadering was echter van mening, dat de commissie de zaak niet voldoende had uitgewerkt en besloot de commissie op te dragen de werkzaamheden voort te zetten.

Tezelfdertijd en met hetzelfde doel, n.l. verbetering van de honingverkoop, hielden de imkers uit de drie noordelijke provincies te Assen een samenkomst. De verslaggever tekent de situatie aldus: De houding van Groningen was beslist, die van Friesland gereserveerd en die van Drenthe weifelend en niet eendrachtig.

Besloten werd eerst af te wachten wat de bovengenoemde honingcommissie zou doen. Middelerwijl gingen enkele coöperaties uit het midden des lands over tot oprichting van een Handelskamer.

Een en ander had een voorlopig karakter, maar er werd toch vast een bestuur gekozen en een commissie van toezicht en een Directeur benoemd.

Naar aanleiding van het lijvige rapport van de honingcommissie, dat geheel in het maandblad was gepubliceerd, deden enkele afd. het voorstel in jan. 1913 een buitengewone alg. ledenvergadering te houden, teneinde dit rapport nader te bespreken. Nadat er op deze vergadering enige strubbeling was geweest, over het feit, wie de kosten van deze buitengewone vergadering zal dragen, komt men overeen dat deze dan maar ten laste van de afd. moet komen, die in feite deze kosten toch reeds hebben betaald. Na re- en dupliek over rapport honingcommissie en Handelskamer neemt men ten slotte de volgende motie aan:

„De vergadering spreekt de wens uit, dat de handelskamer zal uitgaan van de vereniging en verzoekt de Honingcommissie in het maandschrift van 15 mrt. een uitgewerkt plan te publiceren en noodigt het H. B. uit, die voorstellen in de afd. te doen bespreken, om in de eerste algemeene vergadering een definitief besluit te nemen”.

Inderdaad zijn in het aprilnummer uitvoerige en gedegen ontwerpstatuten met huishoudelijk reglement voor deze „Coöperatieve Handelskamer voor de Vereniging voor Bijenteelt in Nederland” gepubliceerd, met als doelstelling:

- a. het bevorderen van de handel in zuivere inlandsche bijenteeltproducten;
- b. het controleren van de echtheid en bereiding der producten;
- c. het verstrekken van een echtheidsmerk;
- d. het bestrijden van de knoerij met de bijenteeltproducten;
- e. het maken van reclame, tentoonstellingen enz.;

f. de aankoop van gereedschappen en materialen.

Op de alg. vergadering was besloten na enkele maanden nogmaals een vergadering uit te schrijven, teneinde deze zaak dan definitief te regelen. Aan het slot van de vergadering, toen reeds de helft der afgevaardigden was vertrokken, werd nog een voorstel om de vergoeding voor de secretaris-penningmeester te verhogen, afgestemd, wat deze, die de vereniging van de oprichting af met veel ijver en toewijding in tal van functies had gediend, zag als een motie van wantrouwen, waarom hij op staande voet ontslag nam.

Er bleken nog meer merkwaardige dingen mogelijk te zijn. Een afd. met zeer veel kritiek op het H. B. bleek reeds gedurende twee jaren niet aan haar verplichtingen te hebben voldaan! Een lid, dat gedurende een jaar geen maandblad had ontvangen, moest toegeven, dat zijn afd. penningmeester - in 1913 - nog niet klaar was met het afsluiten van de rekening van 1911! In de volgende alg. vergadering, gewijd aan de Handelskamer, werden de statuten met algemene stemmen onder applaus aangenomen.

De Honingcommissie zal de zaak verder regelen en afwerken.

Op de kort daarna in den Haag gehouden internationale tentoonstelling was de Handelskamer reeds vertegenwoordigd met honing onder eigen etiket.

In verschillende artikelen, geplaatst in de jaargang 1913 werd meermalen en soms in gespierde taal kritiek uitgeoefend op het H. B. Met name verweet men het H. B. dat de leraar nog met te veel ander werk was belast, dat men nog te weinig van de nieuwe Handelskamer merkte en dat met verschillende werkzaamheden niet snel genoeg voortgang werd gemaakt, zoals b.v. pogingen tot wijziging van bestaande verordeningen op het plaatsen van bijenvolken en onderzoek naar de meest geschikte raammaat.

(In gebruik waren: hoge ramen: Elzasser r. Elzas-Lotharinger r. Tiroler r. Dathe r. Duitsch normaal r. Hongaarsch r. Zwitsersch Bürki Jeker r. Weener r. Gerstung r. Fransch r. Lage ramen Engelsch r. Danzenbäker r. Fransch congres r. Adair r. Langstroth r. Zwitsersch r. Dadant-Blatt r. Belgisch r. en natuurlijk geen twee ramen gelijk van afmeting).

Het wil schr. voorkomen dat deze kritiek grotendeels onverdiend was en dat de ver. in de 15 jaar van haar bestaan reeds veel had tot stand gebracht.

Opmerkelijk is ook dat de twee heren, die de meeste aanmerkingen hadden en het hardst in het maandblad de trom roerden, categorisch weigerden zelf in het H. B. zitting te nemen.

Het jaar 1914, waarin de eerste wereldoorlog zou uitbreken, begon voor de vereniging al slecht. De alg. voorzitter, die aan de beurt van aftreden was, stelde zich niet herkiesbaar.

In zijn plaats werd tijdens de in april 1914 gehouden jaarvergadering gekozen Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk. Verder gingen er stemmen op om de leraar rijksambtenaar te maken.

De Afd. Heidebloem te Haaksbergen wenste meer activiteit. Gezegd moet wor-

den, dat deze afd. zelf een grote activiteit ontwikkelde.

In het verleden waren daar korfvlechtwedstrijden en cursussen gehouden, de mobielkorf Twente was er geboren en thans werd er een stalwedstrijd gehouden. De afgevaardigde van deze afd. wenste de post voor onderwijs verhoogd te zien. Ook gaan er stemmen op het quorum te verhogen. Hierover kon geen besluit worden genomen, omdat dit geen punt van de agenda was, maar de onderwijspost werd verdubbeld. De algemene mobilisatie bracht ook nog suikermoeilijkheden.

Er was aanvankelijk geen suiker. Daarna kon ongeraffineerde suiker wor-

den aangekocht. Deze kon echter niet worden vervoerd, omdat er geen spoorwagens beschikbaar waren. Een aantal leden bevoerden dat de bijen deze ongeraffineerde suiker niet opnamen. De ver. verklaarde zich bereid de suiker terug te nemen. Tenslotte werden er echter maar 12 zakken suiker terug gezonden en verklaarden tal van inkers, dat de bijen deze suiker heel goed opnamen.

De zorg voor de expeditie en denaturering van deze suiker was opgedragen aan de Handelskamer, waartoe inmiddels 30 afd. en 5 zemerijen waren toetreden.

(Wordt vervolgd).

De Engelse Nationale Honingtentoonstelling

GEBAK

De vele soorten koeken, koekjes en taarten, waar wij aan gewoon zijn op onze Nationale Honingtentoonstelling, en die de bakker(es) vrij laten in de keuze van het recept, ontbraken in Engeland. De cake - want alleen dit soort gebak werd toegelaten - was vervaardigd naar één voorgeschreven recept: $\frac{1}{2}$ pond zelfrijzend bakmeel, $\frac{1}{2}$ pond Engelse honing, $\frac{1}{4}$ kop boter of margarine of bakvet, 3 eieren of overeenkomende hoeveelheid ei-poeder, snufje zout. Sla de boter samen met de honing tot room, klop de eieren flink en vermeng ze langzaam met het gezeefde meel en het zout. Klop alles goed luchtig door elkaar en voeg, indien nodig, wat melk toe. Bakken in een goed geboterd blik, ongeveer $\frac{3}{4}$ tot 1 uur, in een matig warme oven.

Alle cakes waren praktisch gelijk, de een alleen wat bruiner dan de andere. Ik mocht een stukje van „de beste” proeven en vond haar beslist niet zoet genoeg. Neen, dan beleven wij op onze Nationale Honingtentoonstelling toch veel meer plezier aan de ontbijtkoeken, tulbanden, klets kopen en wat niet al, gemaakt naar zelf ontworpen recepten en geput uit ons bekende receptenboekje!

MEJ. H. C. MANSVELD

U doet toch dit jaar ook mee aan de bakwedstrijd van onze Nationale Honingtentoonstelling?

De fabrieksmethode een pracht methode

Na de publikatie van de heer Hoekema in het januarinummer over zijn ervaringen met de fabrieksmethode van de heer de Haan zou het zijn nut kunnen hebben wanneer nog meer imkers iets over hun ervaringen met deze schitterende methode schreven.

Alvorens mijn ervaring neer te schrijven is het misschien wel goed eerst deze methode te vergelijken met de vele andere methoden, die er zijn. Hierbij zal dan hopelijk duidelijk worden waarom deze methode bij de allerbesten gerangschikt moet worden.

Wanneer we immers alle bestaande methoden onder de loep nemen, zien we al gauw dat we een splitsing kunnen maken tot twee verschillende groepen; namelijk een groep waarbij de volken bijna een maand geen broed hebben doordat de moer geknipt werd en bij het zwermen omkwam of doordat de moer werd doodgeknepen en een groep waarbij we geen 'broedloze periode' hebben.

De eerste groep van methoden moet over het algemeen als minderwaardig beschouwd worden en kan alleen nut hebben wanneer we een vroege, kortdurende, zomerdracht hebben waarop geen latere dracht meer volgt. Zo behoort hiertoe de Wolkenkrabber-methode van pater Dugat. Bij deze methode worden een viertal moeren in een kast, gescheiden door dubbele moerroosters, aan de leg gehouden tot de zomerdracht en bij het begin van deze dracht verwijderd. Het volk wordt dan zoet gehouden met doppen tot even voor het einde van de dracht. Door het gebrek aan broed slaat dit volk alle binnenkomende nectar op en komt dit aan de imker ten goede.

We moeten echter bedenken dat een volk zonder broed een aantal jonge bijen in reserve houdt voor het groot brengen van de larven van de aanstaande jonge moer; zodat niet de gehele vliegcapaciteit van het volk voor nectar-halen benut wordt. We weten allen uit ervaring dat de haaldrift van een broedloos volk en vooral van een broedloos volk, dat geen jonge moer meer kan kweken, zeer te wensen overlaat.

Het verdient aanbeveling de oude moer zoveel mogelijk tot het begin van de zomerdracht door te laten broeden om nog jonge bijen te leveren voor de zomerdracht.

Er wordt vaak beweerd dat bijen, die later dan vijf weken voor het einde van een dracht geboren worden, voor deze dracht van geen nut meer zouden zijn. Er zijn voor het opbergen en rijpen van de nectar

echter zeer veel jonge bijen nodig en wanneer deze jonge bijen ontbreken moeten kostbare vliegbijen deze taken waarnemen en dit kost honing. We moeten dus meestal zo sterk mogelijk doorbroeden tot het begin van de dracht.

De tweede groep van methoden omvat de betere bedrijfsmethoden.

Ook hier kunnen we weer splitsen in twee groepen: een groep waarbij de volken niet gesplitst worden en een groep waarbij wel gesplitst wordt.

De eerste groep behoort min of meer tot een luchtkasteel; wanneer we over zwermloze volken beschikten behoefden we alleen maar ruimte te geven voor het broed en de honing en om de één of twee jaar de oude moer door een afzonderlijk gekweekte jonge te vervangen. Hiertoe behoort de methode van broeder Adam en van de heer Brinkert, die tegen de zwermtijd de jonge moeren invoert. Voor deze methode moeten we over zeer zwermtrage volken beschikken en een zeer gunstig drachtpatroon hebben.

Het veiligst kunnen we ons dus bij de tweede groep houden.

In deze groep onderscheiden we methoden waarbij de oude moer in het honingvolk blijft en een ander deel van het volk, dat alle broed en jonge bijen bevat en voor de jonge moer zorgt. Zetten we dit jonge volk op het honingvolk met een separator er tussen dan hebben we de methode Snelgrove. Een groot nadeel van deze methode is dat, wanneer de bijen niet zwermtraag zijn, de oude moer absoluut na een maand weer gaat zwermen en dat de jonge moeren onder niet al te beste omstandigheden worden grootgebracht.

Meer methoden zijn er waarbij de oude moer met een deel van het volk op een nieuwe plaats komt en dus alleen wat jonge bijen en wat broed behoudt; terwijl in het honingvolk de jonge moer wordt gekweekt.

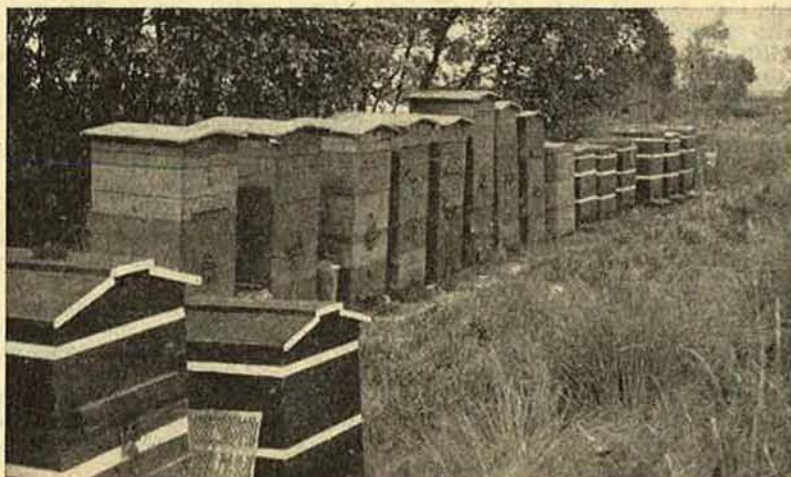
Zetten we de aflegger met de oude moer naast het honingvolk dan hebben we de Aalstermethode of de methode Baas. Ook de methode Jacobs behoort met een kleine variatie (de aflegger komt tijdelijk op de plaats van het oude volk en krijgt dus de vliegbijen) hiertoe.

Zetten we echter de aflegger op een separator bovenop het oude volk dan hebben we de methode de Haan. Deze heeft boven de Aalster methode het voordeel dat de aflegger zich door de warmte van het ondervolk, en misschien ook door het doorgeven van honing naar boven, sneller ontwikkelt; terwijl het mogelijk is dat door de aanwezigheid van de oude moer vlak bij het honingvolk de haaldrift sterker is.

Een bezwaar vormen de grote kasten bij het vervoer. De splitsing moet immers op de voorjaarsdracht plaatsvinden en we kunnen daarom (meestal gelijk met het doppen breken) het beste vóór het naar huis reizen de honingbakken afnemen en deze afzonderlijk vervoeren. De kast heeft dan drie bakken en is goed te hanteren. Een bezwaar zou ook nog kunnen zijn dat bij de behandeling van het ondervolk eerst het bovenvolk met separator en al moet worden afgenomen; maar dit valt in de praktijk erg mee. Die zetten we gewoon even op het buurvolk met het vlieggat naar de te behandelen kast toe.

Wanneer we beide volken overwinteren en vlak voor de voorjaarsdracht

Geen methode voor beginners . . .

verenigen, hebben we tevens veel meer voorjaars honing.

De kasten, die moeten bestaan uit een losse bodem, vier of meer broedkamers, die tevens als honingkamers worden gebruikt, een rooster, een separator, een reisraam, een dekplank, een voerbak en een dak, zijn nog al duur (ongeveer negentig gulden); maar met een beetje geluk zijn de aanschaffingskosten er in twee jaar makkelijk uit. Het makkelijkst en goedkoopst werken we met bakken, die koud op elkaar staan. De spaarkast is dus zeer geschikt, mits voorzien van een losse bodem.

Wie een klein beetje kan knutselen kan gemakkelijk zelf separators, lijsten voor roosters, reisramen enzovoorts maken, zodat dan de kosten sterk gedrukt worden. Het afgelopen jaar werd deze methode bij mij op vier volken toegepast.

Evenals de volken van de heer Hoekema overwinterden deze volken op dubbele broedkamers en dubbele wintervoorraad. Het gevolg hiervan was de bekende sterke vroege voorjaars-ontwikkeling, zodat de volken met 7 à 8 ramen broed naar het fruit gingen. Op het fruit werden geen roosters gebruikt en kregen de volken een derde broedkamer, die direct werd belegd. De fruihoning-opbrengst was mede door de enorme broedaanzet niet erg groot (totaal 40 pond); maar broed is op het fruit nu eenmaal meer waard dan honing. Op 9 mei vond de splitsing plaats, waarbij de volken broed op 18 à 20 ramen bleken te hebben. De onderste bakken hadden slechts 4 à 5 ramen broed hetgeen goed uitkwam voor de splitsing. Deze onderste bak kwam dus op de separator. Eén volk had op die datum al een dop met een lartje in de melk.

Na drie dagen bleken slechts twee van de vier moeren in hun gewenste afdeling aanwezig te zijn. De andere twee moesten dus uit de ondervolken gezocht worden en naar boven gebracht.

Deze mislukking was waarschijnlijk een gevolg van het feit dat ik te slappe carbol had gebruikt. Volgend jaar dus sterkere carbol.

Het was een lust om te zien hoe snel zich nu de boven-volken gingen ontwikkelen; op 21 juni, bij het begin van de lindedracht hadden deze bovenvolken al weer 7 à 8 ramen vol broed en hadden ze zelfs weer zwermneigingen. Ze kregen dus andere vlieggaten om kaal te vliegen. Doordat de kasten vlak naast elkaar staan met het oog op ruimtegebrek, hebben alle separators de vlieggaten van voren en hoewel deze van verschillend gekleurde vliegplankjes met tussenschotjes waren voorzien mislukte toch het kaalvliegen gedeeltelijk. Daarom werden van alle bovenvolken meer dan de helft van het aantal bijen op de grond voor de ondervolken leeggeschud. Dit ging zonder vechten.

Aan het einde van de lindedracht

Dit is de separator, zoals die door de heer de Haan wordt gebruikt.

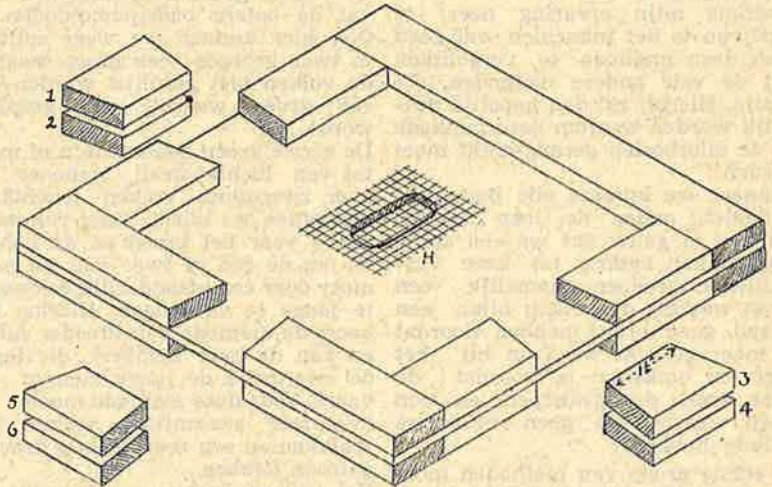
De houtjes 1, 2, 3 enz. kunnen de openingen afsluiten.

Als men de separator tussen twee bakken plaatst, kan men beginnen met alle openingen te sluiten behalve no. 1 (boven), die open blijft. Wil men nu de vliegbijen uit de bovenste bak aan de onderste bak toevoegen, dan sluit men opening 1 en maakt de zich vlak daaronder bevindende opening 2 open. Verder maakt men vlieggat no. 3 (boven) open. De bijen van de bovenste bak vliegen uit door vlieggat 3, ze keren terug naar vlieggat 1, dat is echter gesloten, doch vlak daaronder is vlieggat no. 2 open. Dat mondt echter uit in de onderbak.

Door het gaasvenster hebben de bijen dezelfde lucht. Alleen door het openen en sluiten van vlieggaten kan men dus telkens vliegbijen van het bovenste volk aan het onderste toevoegen.

Deze Snelgrove-separator kan men bij het Bijenhuis krijgen voor de spaarkast. De uitvoering daarvan is iets anders, doch het principe is gelijk.

De tekening is ontleend aan het boek „Swarming, its control and prevention” door L. E. Snelgrove.

bleek een nieuwe strop: twee ondervolken waren namelijk moerloos en hadden dientengevolge slechts 38 en 25 pond lindedracht tegen de moergerode volken 58 en 51 pond.

De moerloze volken kregen eitjes van een goede moeder en gingen moergerod de winter in.

Bij het afnemen van de lindedracht werden tevens de bovenvolken volkomen geplunderd ten bate van de ondervolken. Uit de bovenvolken werd namelijk de moeder gezocht en met het raam broed en bijen, waarop ze zat, in een leeggeslingerde bak gehangen. Deze bak kwam nu op de separator, terwijl de rest van het bovenvolk met de bak waarin dit volk zat in zijn geheel op een rooster op het ondervolk kwam, dus op de plaats van de honingbak. Zodoende hadden de twee moergerode volken in totaal 16 à 17 ramen broed, waarvan 6 en 7 ramen van de bovenvolken afkomstig waren. Na 12 dagen vond ik slechts in één van deze twee bakken een dop.

Deze twee ondervolken gingen naar de heide en de boven volken kwamen, totdat de volken van de heide terugkwamen, op de buurvouken te staan.

De bovenvolken ontwikkelden zich weer tot volledige wintervolken en de volken op de heide brachten 18 en 35 pond op.

De totaalopbrengst van deze twee volken bedroeg 92 en 99 pond en die van de andere twee volken 49 en 30 pond.

Evenals bij de heer Hoekema het geval was, zijn de gemaakte fouten geenszins te wijten aan de methode; maar geheel aan de imker. Wanneer de volken voor de lindedracht op moerrechtigheid waren gecontroleerd had door het geven van nieuwe jonge moeren of eitjes de lindedracht en de heidehoningoogst veel groter kunnen zijn.

Verder moeten we er dus vooral goed opletten, dat we bij de splitsing veel rook of sterke carbol gebruiken anders krijgen we de moeren niet in de onderste bakken. Ook is het van belang de doppen op de dertiende dag, als de moeren fluiten, allemaal grondig weg te breken, zodat geen jongemoers-zwerm af kan komen, die meestal voor een bruidszwerm wordt uitgescholden. Ook de zwermen van de heer Hoekema waren waarschijnlijk geen bruidszwermen; want een moeder maakt meestal geen oriënterings- en bruidsvluchten voordat ze vijf dagen oud is.

De heer de Haan beveelt aan het gaas van de separator te sluiten tot de jonge moeder bevrucht is; omdat er anders kans is dat de jonge moeder afgestoken wordt. Bij het af laten vliegen moet het gaas echter weer open.

Volgens recente onderzoeken wordt het verschil in de volksgeur veroorzaakt door het verschil in herkomst van de binnenkomende nectar. Deze geur is dus voor een deel opgebouwd uit een mengsel van de

in de betekenis van de bijentaal

Sinds de grote ontdekking van prof. Von Frisch over de betekenis van de bijdans, waarvan nu elke inker wel af zal weten, heeft er zich in Duitsland een groep geleerden gevormd, die dit onderwerp steeds nauwkeuriger bestudeert, en de wetenschappelijke wereld van tijd tot tijd van hun bevindingen op de hoogte stelt. Zo heeft kort geleden de heer Steche 1) merkwaardige dingen gepubliceerd, die voor de gewone inker alleszins de moeite waard zijn te vernemen.

De heer Steche begon dan met op het achterlijf van de bijen een klein magneetje te bevestigen. Met allerlei natuurkundige instrumenten kon nu de beweging van het achterlijf (het „kwispelen”) tijdens de dans vastgelegd worden op papier. De bestudering van de bijdans werd derhalve een groot stuk vergemakkelijkt, en nu kwamen merkwaardige dingen aan het licht.

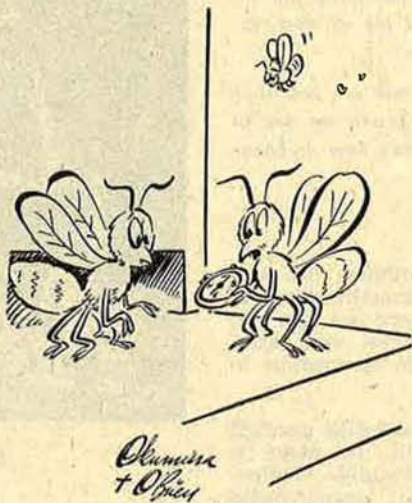
Zonneklaar kon aangetoond worden dat het niet de tijdsduur van de bijdans was, die de afstand tot de drachtbron aangeeft, doch uitsluitend het aantal slagen dat de bij met het achterlijf geeft tijdens het kwispelen. Hoe groter de afstand hoe meer slagen, b.v. 2 voor 100 m, 6 voor 250 m, 11 voor 500 m, 18 voor 1000 en 26 voor 2000 m. Het is nu te begrijpen, dat voor kleine afstanden (binnen de 100 m) de bijen geen kwispeldans uitvoeren.

Doordat een groter aantal slagen bij gelijke frequentie ook een grotere tijdsduur vragen, zal een totale dans ook langer duren. Het is om deze reden, dat prof. v. Frisch aanvankelijk meende dat het deze totale tijdsduur van de bijdans was die de afstand aangeeft.

Dat een en ander echt niet overdreven voorgesteld is, bewees de heer Steche door namaakbijen op bijenmanier over de raten te laten

dansen, waarop de echte bijen op gewone manier reageerden.

Hij gebruikte hiervoor een stukje afgerond hout van 1 cm lengte, dat met een bepaalde geur bestreken was. Dit werd op de raat gezet en bestuurd door een gaatje in de wand van het observatiekastje. Met behulp

Ik kan niet dansen, we zullen het kompas moeten gebruiken ....

van verschillende instrumenten werd er voor zorggedragen dat dit stukje hout op eenzelfde manier „kwispelde” als de bijen, waarbij één bepaalde richting werd aangehouden. Duidelijk kon aangetoond worden dat de bijen inderdaad naar die plaats vlogen die in de bedoeling lag.

Behalve de afstand heeft de bij het echter ook in haar macht tijdens de dans iets mede te delen over de drachtbron, namelijk door middel van de frequentie der kwispelingen. We moeten dus wel even goed on-

derscheiden het aantal slagen (dat de afstand aangeeft) en de snelheid waarmee dit gebeurt, (dat de kwaliteit van de dracht aangeeft). Normaal kwispelt de bij met ongeveer 15 slagen per seconde. Rijke drachtbronnen geven een snellere kwispeling te zien, tot 18½ slagen p. sec., arme drachtbronnen worden gewaardeerd met langzame kwispeling, tot 14½ slagen p. sec.

De betekenis van de bijdans wordt nu steeds duidelijker. Behalve de richting en de afstand krijgen de bijen thuis ook direct een indruk over de rijkdom van de dracht. Wanneer er in het volk dus bijen dansen die verschillende drachtbronnen hebben bevlogen, kunnen de thuiszitters onmiddellijk een keus doen en de beste bron uitkiezen om die te bevliegen, hetgeen voor het volk van zeer groot belang is.

Aandachtige lezers zullen de conclusie getrokken hebben, dat bij een rijke drachtbron de totale danstijd naar verhouding verkort wordt. Dit is ook zo, immers: het aantal slagen is vast verbonden aan de afstand; de snelheid waarmee deze gegeven worden wordt echter bij rijke dracht duidelijk opgevoerd, zodat de kwispeltijd verkort wordt. Dit maakt op de mens de indruk dat de dans levendiger is. Wanneer we echter op het aantal slagen letten blijkt dat dit in tegenstelling tot wat men aanvankelijk zou denken niet is veranderd. En tenslotte nog iets wat eigenlijk in strijd is met het medegedeelde, maar dat toch bij nader inzien zinnig genoemd kan worden: zeer grote afstanden schijnen het tempo ook te drukken. Een grote afstand wordt dus als „ongunstig” gekwalificeerd.

1) W. Steche: Beitrage zur Analyse der Bientaenze I, Insectes Sociaux 4 (3), p. 305, 1957.

reukstoffen van de in het volk circulerende nectarsoorten. Dit verklaart waarom in een periode met weinig dracht het verenigen of af laten vliegen zo veel moeilijker gaat. De volken halen dan immers veel meer op verschillende nectarbronnen.

Bij een zware dracht op dezelfde bloemensoort echter krijgen alle volken vrijwel dezelfde geur en vindt vervliegen plaats zonder door de waakbijen bemerkt te worden.

De wacht wordt daardoor tevens minder talrijk en scherp. Bij twee volken, die door gaas gescheiden zijn, zouden, volgens deze theorie, de volken dus dezelfde geur krijgen door het circuleren van dezelfde nec-

targeur door beide volken. Hierbij kan natuurlijk tevens een geur die overgaat van de ene bij op de andere een rol spelen.

Hoe het ook zij: als we twee volken door gaas hebben gescheiden zullen we vrijwel nooit last hebben van afsteken bij het af laten vliegen; terwijl bij het af laten vliegen van volken in afzonderlijke kasten we op ons hoede moeten zijn dit bij goede dracht te doen of (en dit komt op hetzelfde neer) van te voren beide volken even goed te voeren.

Hoewel ik er wel bang voor was hebben de jonge moeren geen zwermneigingen ontwikkeld. Dit verschil kan hem zitten in de langdurige

zomerdracht, die de heer Hoekema heeft; de lindedracht duurde maar tien dagen.

In het voorjaar moeten we wel bijtijds splitsen en niet wachten tot de volken een ver ontwikkelde zwerm drift hebben. Dit zal bruidswermen helpen voorkomen en het geeft in totaal ook meer broed omdat tegen het zwermen de moeder het leggen van eitjes sterk vermindert.

Tot slot hoop ik, dat door dit stukje het volgende jaar meer imkers deze methode zullen gaan toepassen; het is inderdaad geen methode waarmee een beginnend inker moet beginnen; maar met een beetje ervaring is ze toch zeer eenvoudig en rendabel.

Niet voor geleerden en volleerden

H. VAN GOOL

TER INLEIDING

Onze overigens optimistische redacteur heeft me in een zeer vertrouwelijk gesprek meegedeeld, dat er nog imkers zijn die niet alles weten van bijenhouden en ook dat er nog steeds nieuwelingen bij komen, die de eenvoudige dingen moeten kunnen lezen in hun bijenblad. Voor de schrijver is het natuurlijk wel een voldoening dat de redactie onmiddellijk aan hém denkt als er stom-eenvoudige dingen verteld moeten worden!

Met plezier ga ik dan ook op stap met een stel leergerige nieuwelingen. We zullen, aangezien we nog in de stille tijd zitten, het eerst eens hebben over de bijenwoning.

HET STRO-TIJDPERK

Heel lang geleden leefden er volksstammen, die hun bijen huisvestten in ronde woningen, gemaakt van stro. In de minst-achtergebleven gebieden werd het stro aan de buitenkant besmeerd met een mengsel van koe-mest, klei of leem, dit kennelijk om de levensduur te vergroten.

Nu zijn wij in onze moderne tijd gemakkelijk geneigd minachtend neer te zien op de oudheid. Ik moge u waarschuwen. Er werden door de eenvoudige korfmakers resultaten bereikt, waarover wij tegenwoordig zouden likkebaarden. En dit niet alleen wat de honing- en wasoogst betreft. Maar ook wat de bouwtechniek van de korf aangaat. En dat met de gebrekkige kennis van het bijenleven in die dagen!

HET HOUTEN TIJDPAK.

U merkt het al: het voorhistorische tijdperk van holle bomen en rotswoningen sloeg ik over, in de mening, dat er toch nog genoeg perioden te beschrijven zouden zijn. Dit valt toch wel tegen. Nu is dat niet zo verwonderlijk, immers de houten bijenkast bevat prima tegenwoordig.

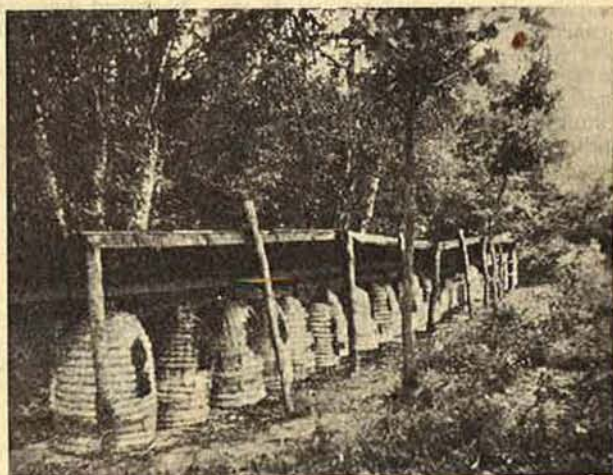
Dit woord „tegenwoordig” staat er uitdrukkelijk bij, omdat men nu de praktijk van het bijenhouden heeft aangepast aan de woning. Toen de kast pas was uit-

Het voorhistorische tijdperk.

gevonden en nog vele tientallen jaren nadien, maakte men n.l. de fout de korfmethode op de kast toe te passen. Dan verliest de kast het van de korf, in alle opzichten.

De soort woning is vrij onbelangrijk, het komt aan

Het strooien tijdperk.

op de methode die men wil toepassen en op het doel dat men zich stelt, met het houden van bijen.

Welke eisen stellen de bijen aan hun woning?

Dat kun je bekijken bij zwermen die er vandoor zijn gegaan. Op een enkele uitzondering na vind je die steeds in:

a. een droge ruimte; b. waar ze plaats hebben om raten te bouwen.

Welke eisen stelt de doorsnee imker?

a. Duurzame, goedkope woning. Moelijk te combineren natuurlijk.

b. Er moet gemakkelijk mee te manoevreren zijn. Onder manoevreren wilde ik verstaan behandelen van de bijen in de ruimste zin: nakijken, vergroten en verkleinen van de woonruimte, reizen met de bijen.

EEN PAAR IN NEDERLAND VEEL GEBRUIKTE BIJENKASTEN

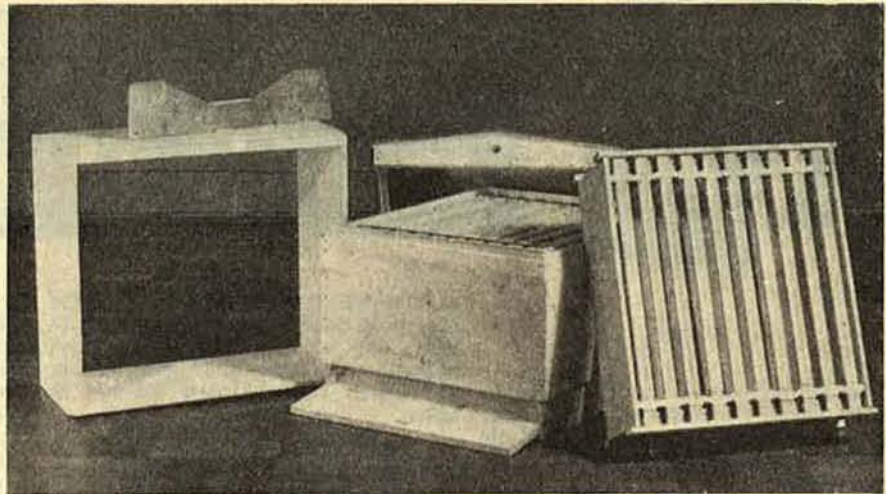
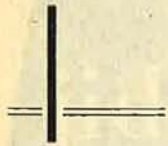
I. De simplexkast

De meeste handelaren in imkersartikelen leveren tegenwoordig de genormaliseerde simplex. Ze bestaat uit de volgende onderdelen:

- een losse bodemplank met opklapbare vliegplank;
- twee buitenbakken (buitenranden), broedkamermodel;
- twee binnenbakken, broedkamermodel;
- het deksel;
- 20 broedkamerramen.

De simplex is een stapelkast. Vat u de betekenis van dit woord? Men kan naar behoefte meerdere randen (kamers) boven elkaar stapelen.

Behalve de genoemde broedkamer kennen we nog de zgn. honingkamer; buiten- en binnenbak, die aanmerkelijk lager is. De raampjes die hierin gebruikt wor-

Het houten
tijdperk

den, daar zult u wel niet van schrikken, heten honingkamerramen.

Naast de genoemde onderdelen zijn de volgende spullen gemakkelijk:

- a. koninginnerooster;
- b. reisraam met reissluiting;
- c. dekplank (eventueel met bijenuitlaat);
- d. voerbak.

We zullen nu eerst alle delen afzonderlijk onder de loep nemen.

U heeft gelezen over buiten- en binnenbakken. De simplex is dus een dubbelwandige kast. Men heeft eertijds de dubbelwandigheid ingevoerd omdat men meende dat een bijenkast warm moet zijn. De praktijk en talrijke proeven hebben uitgewezen, dat dit nog al losloopt. Meer wil ik er niet van zeggen.

In een broedkamer-binnenbak komen tien raampjes. Pak nu eens zo'n raampje en hang het in de bak. Zie je dat het raampje ongeveer een halve centimeter van zijwanden en de bodem afblijft? Wanneer je er nu een bovenbak op zet en daar ook een raampje in hangt, kun je je voorstellen dat de afstand tussen de raampjes, d.w.z. tussen de onderlat van het bovenste raampje en de bovenlat van het onderste raampje ook ongeveer een halve centimeter is. Deze afstand noemen we „bijenruimte.”

Een modern kast-imker vindt dat allemaal heel gewoon. Laat ik u vertellen dat de **ontdekking** van de bijenruimte eigenlijk de ontdekking van de bijenkast betekende.

Heb je wel eens in een bevolkte korf gekeken? Je ziet dan, dat de raten allemaal vastgebouwd zijn aan de wand. Je kunt de raten er dus niet zo maar even uitpakken. **Vaste bouw** noemen we dat.

Bij een kast spreken we van losse bouw. Dit kun je nu wel verklaren.

In 1812 ontdekte een zekere heer Prokopovitch het raampje. Rond 1850 maakten von Berlepsch en Langstroth de bijenkast. Zij gebruikten het raampje met succes omdat ze de bijenruimte ontdekt hadden. Die ontdekking bestaat feitelijk hierin: als de bijen méér ruimte hebben dan een halve centimeter, bouwen ze in die ruimte raat. Hebben ze minder ruimte, dan kitten ze alles aan elkaar met een zeer goed plakmiddel, dat wij voorwas of propolis noemen. We komen op dat produkt nog nader terug. **De vliegplank** zit met een pianoscharnier aan de bodem vast. De pianoscharnier verkleint de kans op lekken van de kast bij het reizen. Een kast is „lek” als er bijen uit kunnen. De vliegplank van de genormaliseerde simplex is in twee klampen gevat. Daardoor kan hij niet krom trekken. Als de vliegplank opgeklapt is en de wervel op de onderbak die goed aandrukt, loopt het met het lekken wel los.

Dat de bodemplank niet aan de onderbak vast zit,

heeft soms bij het behandelen van de bijen voordelen. Je kunt nu zo maar bakken met bijen en raten verwisselen. Bij het reizen is het echter een bezwaar. Immers, hoe meer losse delen, hoe meer kans op verschuiven en lekken.

De binnenbak

Een buitenbak is een mooi rechthoekig geval. De binnenbak daarentegen heeft een beetje een vreemd model. Het zal u inmiddels duidelijk geworden zijn dat de uitspringende bovengedeelten bestemd zijn om de oortjes van de ramen kwijt te raken. De inspringende wand dient dus meer om de bijenruimte te krijgen. **Het deksel** sluit op de sponning van de buitenrand. Het dak helt schuin af naar de beide zijkanten van de kast. Ik vind dat niet praktisch. Men schijnt het schuine dak om esthetische redenen (schoonheidsredenen) te verkiezen boven het meer praktische platte dak. Tenslotte zijn er in ons land weinig woonhuizen met platte daken. (Maar de simplex is tegenwoordig óók met een plat dak verkrijgbaar).

Verder ziet u in het schuine dak, nagenoeg op het hoogste punt, aan de voor- en achterzijde, een rond gat. Deze gaten dienen in de eerste plaats om de bijen, die bij de behandeling van het volk tussen binnen- en buitenbak vluchtten, de gelegenheid te geven om te ontsnappen als de kust weer veilig is. Men ziet vaak, dat deze gaten dichtgemaakt worden met vliegengaas! Niet zo leuk voor de gevangenen. Het is wél goed de gaten te sluiten tijdens het voeren (roven!).

De overige genoemde hulpmiddelen zullen worden behandeld bij het werken met de simplexkast.

Als tweede in Nederland veel gebruikte bijenwoning zullen we de spaarkast bespreken, zodra we klaar zijn met de simplexkast.

NOTARIS DRIESEN TE OIRSCHOT

zal op **31 maart des nam. te 2 uur** ten verz. en ten huize van Dhr. H. J. Vogels, Industrieweg 63, Best

publiek tegen contant geld verkopen:

ongeveer 40 bevolkte en 100 niet bevolkte bijenkasten, honingslinger met motor, waspers, divers imkersgereedschap, motorspuit 500 l met 20 m slang en landb.gereedsch. Bezichtigen: v.a. 10 u. en voorts op andere dagen in overleg met P. Vogels, Klaverhoekseweg 18, Best. Ongelden 10 procent.

De Wereld van de Honingbij

(Vervolg)

Von Frisch was in staat aan te tonen, dat de aangeworvenen de soort geur, verbonden met bloemen, die voedsel voortbrengen, aanleren. De nieuwelingen nemen de bloemengeuren voor een deel direct op het lichaam van de danseressen met hun sprieten waar en voor een deel door 't proeven van een beetje van de nectar, die de danseressen van die bloemen hebben verzameld en die zij van tijd tot tijd aan de bijen, die hun dansen volgen, geven. De nieuw aangeworvenen verlaten daarna de kast en zoeken naar de geur, die ze van de danseressen hebben geleerd met voedsel in verband te brengen en aldus worden ze naar de bloemensoort geleid, waar de geur en het voedsel uit verkregen waren.

Van de twee methoden, waardoor de bijen de geur van bloemen leren waaruit de dansende haalsters het voedsel verkregen, is de smaak het belangrijkste gebleken, daar de bloemengeur aan de lichamen van haalsters veel zwakker wordt, wanneer ze een halve mijl of meer moeten vliegen om thuis te komen. Op kortere afstanden is de geur aan de lichamen van haalsters even doeltreffend als de geur van de nectar, die ze hebben verzameld.

Von Frisch heeft ook aangetoond, dat hoe rijker de voedselvoorraad van een bepaalde bron in kwantiteit en kwaliteit is, des te energiekeker de bijen, die deze bron bezoeken, dansen wanneer ze thuis komen en des te groter het aantal bijen is, dat ze tot zich trekken en aanwerven. Als het b.v. bijen wordt toegestaan, te zuigen op een schaalpje, gevuld met een geconcentreerde suikerstroop of honing, zullen ze gewoonlijk dansen bij thuiskomst. Wanneer de stroop in het bakje nu wordt verdund met een klein beetje water (voorzorg moet worden genomen, niet zoveel toe te voegen, dat de haalsters afgeschrikt worden het te verzamelen), dansen er minder bijen als ze thuiskomen en de dansen van die bijen zijn veel minder heftig en duren niet zo lang. Als de stroop genoeg verdund is, dansen er geen bijen meer, die het halen. Het dansen kan ook verminderd worden of zelfs helemaal onderdrukt door de concentratie op peil te houden, maar de toevoer te beperken, zodat het elke bij meer tijd kost, een volle lading te krijgen. Op deze eenvoudige

manier wordt een evenwicht bereikt tussen de hoeveelheid nectar of stuifmeel, die verkrijgbaar is van een bepaalde bron en het aantal bijen, dat wordt aangeworven om het te halen.

Lindauer heeft aangetoond, dat verschillende andere factoren ook van invloed kunnen zijn op het dansen. B.v. op de tijden van het jaar, wanneer er een overvloed van nectar in het veld te halen is, zullen bijen zelden dansen, als ze gevoerd worden met een suikerstroop van lage concentratie, hoewel stroop met dit suikergehalte sterk genoeg is om hen energiek te laten dansen op andere tijden van het jaar, als nectar schaars is.

Dit verklaart misschien, waarom bijen, als ze zeer vroeg of zeer laat in het jaar water halen, wanneer er weinig of geen nectar in het veld te krijgen is, heftig dansen. Lindauer heeft ook aangetoond, dat bijen eerder dansen, wanneer geuren, zoals die van jasmijn, roos of linde worden toegevoegd aan hun suikerstroop dan wanneer de geur van bereklauw er bij wordt gedaan. Inderdaad kreeg hij bewijzen, dat het toevoegen van sommige geuren, zoals van skatol (een door rotting van het in eiwitten voorkomende aminozuur in faeces ontstaande geur (vert.) en bereklauw aan suikerstroop niet alleen faalden in het bevorderen van het dansen door de bijen, die het verzamelden, maar het dansen ook werkelijk verminderden.

In 1923 meende von Frisch, dat nectarhaalsters werden aangeworven door de „rondedansen” en stuifmeelhaalsters door „kwispeldansen,” en verder meende hij, dat de enige inlichting, die de nieuwelingen uit deze dansen konden halen, de geur betrof, verbonden aan de talloze voedselbronnen. In 1946 publiceerde hij echter de uitkomsten van voortgezette onderzoekingen, waarbij hij had gevonden, dat hij een fout had gemaakt in het uitsluitend vereenzelvigen van de „rondedansen” met het halen van nectar en de „kwispeldansen” met het halen van stuifmeel. Hij toonde toen aan, dat de echte „rondedans” slechts de eerste is van een lange reeks dansen, die honingbijen maken en de „kwispeldans” met een lange tussenloop, die de twee cirkels van de 8 scheidt, een dans is aan het andere eind van de reeks. Beide dansen worden naar de gelegenheid het eist, gebruikt, om de aanwezigheid van nectar of stuifmeel aan te geven.

In zijn publikaties van 1949 en volgende jaren heeft von Frisch aangetoond, dat door middel van deze reeks dansen bijen, die rijke bronnen nectar of stuifmeel in het veld hebben gevonden, niet alleen andere bijen aansporen deze bronnen te gaan bezoeken en hen in staat stellen de geuren, die ermee verbonden zijn te leren, maar ook zulke nieuwelingen in staat stellen te vernemen in welke richting elke bron ligt en hoeveel haar „afstand” van de kast bedraagt.

Wanneer een voedselbron op een afstand van ca. 100 yards (91 m) of minder ligt, maakt de danseres een „rondedans” of als de bron in tegenstelling op grote afstand ligt, een „kwispeldans”. Hoe meer de afstand voorts tusschen de woning en de voedselbron toeneemt, des te langer wordt de rechte baan, die de twee lussen van de 8 scheidt, des te groter de beide lussen zelf worden en hoe minder het aantal figuren, dat gemaakt wordt in een bepaalde tijdsduur. B.v. als de voedselbron op 300 meter van haar kast af ligt, maakt de danseres ongeveer 28 draaiingen per minuut, terwijl wanneer de afstand 3.000 meter bedraagt, ze er ongeveer 9 danst. Dit systeem van afstandaanzijning werkt voor alle afstanden tussen ongeveer 100 meter en 5.000 meter. Maar als de voedselbron verder dan 5000 m van de kast ligt, dansen de thuiskomende bijen niet en ze werven dus ook geen nieuwelingen aan om hierop te gaan halen.

We hebben al gezien, dat wanneer haalbijen tegen de wind in uit moeten vliegen, hun dansen trager zijn, dan deze zouden zijn, als ze dezelfde voederplaatsen bezochten op een windstille dag en dat het vliegen met de wind mee het tegengestelde effect heeft. Het blijkt hieruit, dat de tijd en energie, die gebruikt moeten worden om een voederplaats te bereiken, de grondslag vormen voor de bepaling van de afstand door de honingbij. De uitkomsten van sommige waarnemingen door Heran en Wanke ondersteunen deze conclusie van von Frisch. Deze onderzoekers merkten op, dat wanneer bijen bergopwaarts vliegen vanaf hun kast naar een voedselbron, hun dansen een waarnemer doen denken, dat de afstand groter is, dan ze zouden aangeven, als de voedselbron zich op dezelfde afstand bevindt en op dezelfde hoogte ligt als de kast. Als ze bergafwaarts naar de bron vliegen, blijken hun

DE DANSTAAL VAN DE HONINGBIJ.

De met een pijl aangeduide dansende bij heeft zojuist het dansen voor een ogenblik gestaakt en geeft nu een beetje van de verzamelde nectar aan een andere bij, die haar dans met grote aandacht heeft gevolgd. Andere bijen in de buurt van het achterlijf van de danseres tonen belangstelling voor haar gedragingen.

(Vergroting ongeveer 3 maal).

dansen aan te geven, dat de afstand korter is. Aan de andere kant heeft een Russische onderzoeker, Khalifman, uitkomsten verkregen, die aantonen, dat de bijen de afstand aangeven, alsof ze deze vastgesteld hadden op de terugreis tussen voedsel en woning. Zijn uitkomsten schijnen in lijnrechte tegenstelling te zijn met die van de andere genoemde onderzoekers en voortgezet onderzoek zal nodig zijn om dit probleem op te lossen.

Het systeem van de „afstandsbe-paling” helpt de nieuwelingen bij het bepalen van de afstand die ze moeten vliegen om een speciale voedselbron te bereiken. Het kan ook aangeven, hoeveel brandstof ze zullen nodig hebben om mee te nemen op de uitreis, want er is door Beutler aangetoond, dat de hoeveelheid honing, die bijen bij zich dragen als ze hun kasten verlaten, toeneemt, naarmate de afstand tussen de kast en de voedselbron toeneemt. Bijen, die hun kast verlaten om stuifmeel te gaan verzamelen en niet in staat zijn nectar te vergaren van de stuifmeelgevendende planten, die ze bezoeken (b.v. maïs, die geen nectar heeft), dragen altijd veel meer honing met zich mee, dan de bijen, welke naar nectar gaan zoeken. Het is natuurlijk heel goed mogelijk, dat nieuwelingen niet uit de dansen van succesvolle haalsters aflezen, hoeveel honing ze mee moeten nemen, maar dat ze dit zelf uit moeten vinden door persoonlijke ervaring.

Uit de resultaten van enige proef-nemingen, die hij in 1946 beschreef, kwam von Frisch tot de conclusie, dat als een voedselbron minder dan 25 yards (23 m) van hun woning af ligt, de bijen volmaakte rondedansen maken, maar dat als deze afstand toeneemt van 25 tot ongeveer 60 yards (55 m) er soms tekenen van de kwispeldans verschijnen en steeds duidelijker worden als de afstand verder toeneemt, totdat bij het bereiken van de 100 yards, de rondedans geheel is verdwenen. Als de 220 yards (200 m) zijn bereikt, komen er alleen volmaakte kwispeldansen voor. Tschumi heeft sindsdien de overgang van de dansvorm bestudeerd, van de typische, volmaakte rondedans met de beide cirkels van de 8 op elkaar liggende af, naar de volmaakte kwispeldans toe, waarbij deze cirkels van elkaar gescheiden zijn door een rechte baan. Hij heeft de tussenvormen als „sikkeldansen” beschreven, naar aanleiding van hun vorm en hij heeft gevonden, dat ze beginnen te verschijnen, wanneer de voedselbron juist iets meer dan 10 meter van de kast af ligt. Tegen dat zij 15 meter ver weg ligt, komen er sporen van de kwispeldans in deze sikkeldansen te zien. Het schijnt daarom, dat zelfs als de voedselbron dicht bij de kast ligt, binnen de 100 meter, de dansen van de bijen, die haar bezoeken, enige aanwijzingen over de nauwkeurige afstand kunnen geven en niet alleen maar aangeven, zoals in

het begin werd verondersteld, dat ze niet meer dan 100 meter ver weg ligt.

Uit de kwispeldansen en voor geringer afstand uit de sikkeldansen van succesvolle haalsters, krijgen de nieuwelingen niet alleen inlichtingen omtrent de afstand van de voedselbron vanaf de kast, maar ook, zoals von Frisch heeft aangetoond, omtrent de richting, waarin ze liggen. De richting, waarin een voederplaats ten opzichte van de kast ligt, wordt aangegeven door de richting, waarin de danseres, die de bron heeft gevonden, de rechte lijn bij haar kwispeldans, die de beide cirkels van de 8 scheidt, loopt. Als de danseres deze lijn loodrecht naar boven op de raat maakt, dan ligt de voerplaats in dezelfde richting als de zon. Wanneer zij die lijn loodrecht naar beneden maakt, ligt deze in de tegenovergestelde richting van die, waarop de zon op dat ogenblik staat. Wanneer de danseres naar linksboven in een bepaalde hoek met de loodlijn loopt, ligt de voederplaats met dezelfde hoek naar links van een rechte lijn tussen de kast en de zon enz. Er is aangetoond, dat de meeste nieuwelingen niet meer dan 15 gr. van de juiste richting afwijken.

We weten niet hoe nieuwelingen zo nauwkeurig de hoeken beoordelen, noch hoe ze de snelheid van de dans schatten. Werkbijen, die vanaf dat ze uit hun cellen zijn gekropen, buiten alle contact met haalsters zijn gehouden, zijn, als hun toegestaan wordt te gaan halen, ineens in staat om uitstekend te dansen en ook inlichtingen te halen uit dansen van andere bijen. Zoals Lindauer echter heeft aangetoond, zal een jonge bij er verscheidene dagen voor nodig hebben, voor ze de wendingen van de danseres goed kan volgen en voordat ze dat kan, schijnt ze niet in staat te zijn voldoende inlichtingen te krijgen om moed te vatten zelf de kast te verlaten. Er is door Thorpe op gewezen, dat het dansen van de werkbij in wezen een eenvoudige vorm van kaarttekenen is, een symbolische handeling, waarbij de richting van de zwaartekracht in de plaats komt van de richting van de zon, wanneer de bij op het verticale vlak van een raat in de duisternis van haar kast danst. We moeten aannemen, dat de prikkel, waarop de bij zich bij haar dans op de raat in het donker oriënteert, de zwaartekracht is, en het is zeer zeker verbazingwekkend, dat er dit instinctieve verband bestaat tussen de lichtprikkel en de zwaartekracht, al naar de bij zich binnen of buiten de kast bevindt.

We moeten verder aannemen, dat het patroon van de dans binnen in de kast, om zo te zeggen, een beeld geeft van tenminste een deel van haar gedragingen bij het halen buiten de kast.

Von Frisch zelf was zo verrast door deze ontdekkingen, dat hij ons vertelde, dat hij het nauwelijks kon geloven en naar een andere uitlegging

zocht. Hij onderzocht b. v. de mogelijkheid, dat de bijen, die een voedselbron hadden gevonden, een spoor zouden kunnen achterlaten tussen de bron en hun kast, welk spoor de bijen, door hun dansen aangezet, alleen maar behoeften te volgen. Toen hij echter de geurklieren van sommige bijen, zodra ze een schaal-tje met stroop hadden gevonden, dichtsmeerde, vond hij, dat bijen, door hen aangeworven, niettemin veilig bij het schaal-tje aankwamen. Hij kon tenslotte alleen vaststellen, dat bijen werkelijk uit de dansen van succesvolle haalsters inlichtingen krijgen over afstanden en richtingen van voedselbronnen ten opzichte van hun kasten.

Een heel enkele keer dansen bijen op de vliegplanken van hun kasten of op gelijksoortige horizontale vlakken *in het licht*. Ze kunnen er ook gemakkelijk toe gebracht worden op die manier te dansen door het draaien van de glazen observatiekast, waar ze in wonen, om haar horizontale as of veel eenvoudiger, door een raat, waar bijen op dansen, uit een gewone kast te nemen en horizontaal te houden. Wanneer de bij in het licht danst, heeft ze klaarblijkelijk de zwaartekracht niet nodig om de zon te vervangen en ze oriënteert haar dans direct op de zon en maakt de rechte lijn van haar kwispeldans wijzende in de werkelijke richting van de voedselbron. Wanneer het horizontale vlak, waarop de bij op deze wijze danst, telkens een paar graden tegelijk om zijn verticale as wordt rondgedraaid, maakt de bij de nodige correctie om de hoek op te heffen, waarin het vlak gedraaid is.

Von Frisch was ook in staat aan te tonen, dat dansen op een horizontaal vlak voortdurend nauwkeurig georiënteerd blijven, zolang de danseres een klein stukje van de blauwe hemel of zelfs maar lucht, die een beetje door wolken is gesluierd, kan zien. Wanneer het uitzicht op blauwe lucht benomen wordt door een dichte wolk, zal ze nog een poosje doorgaan met dansen, maar haar dans is dan gedesorienteerd en de achter-eenvolgende rechte stukken in haar kwispeldans wijzen in verschillende richtingen. Gewoonlijk houden bijen spoedig op met dansen, wanneer hun uitzicht op de blauwe hemel door wolken verduisterd wordt, terwijl ze bezig zijn. De waarnemingen van von Frisch hebben ook aangetoond, dat als daglicht het verticale vlak van een raat in een glazen observatiekast, waarop bijen dansen, verlicht, de hoek met de loodlijn niet zuiver meer wordt aangegeven. Wat meer is, de onzuiverheid is groot in de vroege morgen en wordt dan geleidelijk minder, als de dag voortschrijdt, tot zij tegen het middaguur, wanneer de zon in de zomer min of meer recht boven ons hoofd staat, is verdwenen. De grootte van de fout neemt dan in de namiddag weer toe.

(Wordt vervolgd)

Onze collectieve verzekering

Het maximumbedrag per lid en per gelegenheid is gesteld op f 2500,—. Verzekerd zijn de bijenkasten en -korven, met inhoud, bijenstallen, honing-, suiker- en wasvoorraden, gereedschappen en benodigdheden tot het imkersbedrijf behorende, welke zich onverschillig waar in Nederland bevinden. Indien leden over minstens 10 volken beschikken en men hiervoor in het bezit is van een eigen berg- en werkruimte of tuinhuisje, zijn ook deze gebouwtjes verzekerd. De vergoeding hiervoor is aan bepaalde normen, welke tussen Assuradeuren en het Hoofdbestuur zijn overeengekomen, gebonden. Als maximumvergoeding voor de 1e klasse goed bevolkte kasten en korven gelden de volgende bedragen:

	febr.-april	mei-sept.	okt.-jan.
Simplexkast	50,—	60,—	40,—
Simplexkast met 2 broedkamers, honing- kamer en separator	50,—	85,—	40,—
Albertkast	50,—	85,—	40,—
Gewone korf	12,—	20,—	10,—
Boogkorf, 16 raams	20,—	32,—	16,—
Boogkorf, 12 raams	16,—	28,—	12,—
Boogkorf, 9 raams	15,—	26,—	10,—
6 raams kastje	25,—	25,—	25,—

De risico's waartegen verzekerd is, zijn hieronder beknopt weergegeven:

Brandgevaar: (waaronder ook blikseminslag), volgens Amsterdamse Beurs-Brandpolisvoorwaarden met insluiting van het explosie-risico op usantiële condities.

Diefstal: van bijenkasten en -korven, zowel op reis als tijdelijke en permanente verblijfplaatsen. (Van diefstal dient onmiddellijk ook de plaatselijke politie-autoriteiten kennis te worden gegeven).

Vervoer: mits het middel van vervoer een evenement is overkomen (b.v. aanrijding, aanvaring, te water raken, in brand geraken, het breken van een as etc.). Het zgn. „warmlopen” komt niet voor vergoeding in aanmerking. Mede gedekt is schade, ontstaan tijdens het laden en lossen.

(Bij schaden, het gevolg zijnde van het transport der bijen moet door het lid ook de vervoerder voor de schade aansprakelijk gesteld worden).

Schaden moeten binnen 3 x 24 uur na het constateren daarvan worden aangemeld bij de heer F. C. Peypers, p/a Fa. de Waal & Zoon, Roking 75-79 te Amsterdam. Schaden onder f 10,— komen niet ten laste der verzekering.

Leden, die zelf voor verzekering hunner bezittingen hebben zorggedragen kunnen aan de verzekering van de vereniging uiteraard geen rechten ontleen.

Verzekering tegen Wettelijke Aansprakelijkheid

De maximum vergoedingen bij deze verzekering zijn als volgt:

- A. f 10.000,— lichamelijk letsel of dood van één persoon bij één gebeurtenis;
- B. f 50.000,— lichamelijk letsel of dood van meerdere personen bij één gebeurtenis;
- C. f 5.000,— schade aan eigendommen van derden.

Ingeval een lid wordt aangesproken voor aan derden toegebrachte schade, mag door hem generlei toezegging inzake vergoeding worden gedaan.

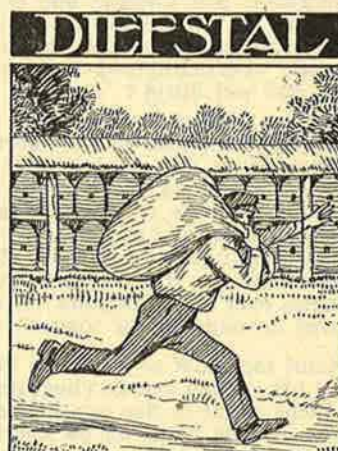
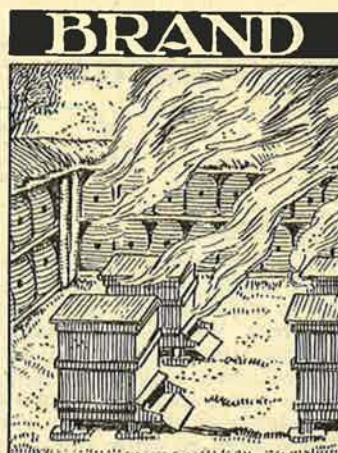
De betreffende aansprakelijkheidsstelling dient direct aan de heer F. C. Peypers, p/a Firma de Waal & Zoon, Rokin 75—79 te Amsterdam, te worden doorgesonden, waarna voor afhandeling met de betrokkene wordt zorggedragen.

De leden wordt verzocht deze gegevens over de verzekeringen zorgvuldig te bewaren en ingeval van schade volgens de aanwijzingen te handelen, opdat hun rechten niet verloren gaan.

Het zal de leden duidelijk zijn dat de premie, die door de Vereniging moet worden betaald, nauw samenhangt met het schadeverloop van de verzekering. Wij verzoeken de leden dan ook dringend om:

1. de nodige zorgen aan hun eigendommen te besteden in verband met brandgevaar;
2. voor toezicht te zorgen bij het plaatsen van hun bijen, ter voorkoming van diefstal;
3. bij vervoer de nodige aandacht aan kasten en korven te besteden.

De leden, die hun contributie niet vóór 1 januari hebben betaald, zijn niet verzekerd. Voor deze leden gaat de verzekering weer in nadat de achterstallige contributie is betaald. Het is dus van groot belang om de contributie tijdig te voldoen.

Hoe plaats ik

de bijen bij het koolzaad?

Haastige spoed....

Met het plaatsen van de bijen op de kool zijn we gauw klaar, hoor ik vele imkers al zeggen. We moeten zo snel mogelijk weer naar huis, want daar roept het werk. Voor de bijen kan het in sommige gevallen jammer zijn dat het zo vlug moet, vooral als men er goede volken naar toe brengt. De volken hebben een zware reis gehad op de auto's, ze hebben enige uren opgesloten gezeten, ze zijn wat warm geworden soms. Dan worden ze gauw van de auto naar de standplaats gebracht, hoe vlugger hoe beter. Dan nog in de rij zetten, de vliegplanken los, klaar, alles is in orde. Dat alles snel geschiedt is best, als daarbij maar een beetje voorzichtigheid in acht wordt genomen. Doen we dat wel altijd?

Weet u wat er soms gebeurt als de imker weer snel en verheugd huiswaarts keert? Vaak dit: als men extra vroeg met de bijen bij het koolzaad aankomt, is het nog koud. Voor het invliegen van de bijen is de temperatuur te laag. Vooral omstreeks zonsopgang ligt de buitentemperatuur in mei vaak om het vriespunt, zoals ieder wel weet. Maar bij het openen van de vlieggaten zijn de bijen nog warm van de reis, ze lopen over de vliegplank en een groot aantal kruipt over de natte grond (dauw), en verkleumt daar.

Komt men niet zo vroeg op de dag aan, dan volgt er bij het openen van de vlieggaten vaak een massale uitvlucht. Staat er dan een koude, strakke wind, dan raken er veel bijen uit de koers. Vele belanden onder en tussen de kasten en vaak nog verder.

Een paar jaar geleden gingen op een stand op deze manier alle vliegbijen verloren. Voor de imker betekende dat het verlies van zijn dracht.

Kunnen deze moeilijkheden voorkomen worden?

Deze moeilijkheden kunnen voor het grootste deel wel voorkomen worden en de schade aan de volken beperkt. Als men vóór de kasten de grond voorziet van stro, riet of lang droog gras, dan wordt al veel onheil voorkomen. Het gaat maar om bedekking van de koude, natte grond. Staan de kasten op zgn. stellings, dan de ruimte tussen vliegplank en grond met hetzelfde materiaal opvullen. Ook iets tussen de kasten. Heeft men dit materiaal al bij het plaatsen van de kasten voorhanden, dan behoeft het heus niet veel tijd te kosten. Als men dan later eens ziet hoe de bijen, die anders ten dode waren opgeschreven na zieltogend nog wat rond te kruipen, op de vliegplank staan te waaiëren, dan is die moeite ruimschoots beloond. En welke goede imker verzorgt zijn bijen niet gaarne „tot en met“?

Hoe plaatsen we de kasten?

Als er voldoende plaatsruimte is, zet ze dan nooit in een rechte lijn. Die rechte lijn bevordert het vervliegen der bijen en menig imker wordt daardoor gedupeerd. Dat vervliegen komt vaak voor op de eerste dagen met goed weer maar veel wind. De bijen „trekken dan op“. De kasten die staan aan de kant waar de wind vandaan komt, ontvangen dan de bijen, de kasten aan de andere kant verliezen ze. Gevolgen? Aan de windzijde volken met extra veel bijen en honing en daarna vervroegde zwermplannen. Aan de andere kant kaalgevlogen volken en kans op verkleumd broed. Behoren alle kasten op een rij aan één imker, dan zijn deze gevolgen al verre van prettig. Zijn ze van verschillende imkers, dan raakt bovendien de goede verstandhouding ook nog zoek.

Dit is wel een moeilijk probleem, want de imker ziet graag de kasten netjes op een rij staan, maar de gevolgen blijven niet uit.

Treffen we bij uitzondering de eerste dagen na het plaatsen goed weer, dan zal het wel eens goed gaan.

In vervolg op zijn artikel in het vorige nummer geeft de heer Wietsma thans een aantal wenken voor het plaatsen van de volken bij het koolzaad.

Zó doen we het!

Als de ruimte het toelaat, vormen we groepen van kasten, met het vlieggat in verschillende richtingen. Er zijn genoeg variaties te vinden, als men maar zorgt dat de kasten elkaars bijen niet „scheppen“ (opvangen). In welke richting ze staan doet er niet veel toe, behalve het noorden, dat is te koud. Kan men geen groepen vormen, dan kan men mogelijk elke kast zoveel mogelijk afzonderlijk plaatsen. Ook variatie in de kleur van de kasten schijnt sommigen goed te bevalen.

De gedachte dat de bijen beslist met het front naar het oosten moeten, mogen we wel een beetje loslaten, vooral in de grote, wijde polders waar de wind uit noordelijke en oostelijke richting goed koud kan zijn. En in mei zit de wind graag in die hoek! Als het echt bijenweer is en de nectar komt goed los, dan zijn de bijen heus wel op tijd wakker, ook al kunnen ze vanuit het vlieggat de zon niet aan de kim zien verschijnen.

Voorlopig laat ik het hier bij; ik hoop dat er voor sommige imkers een goede raad in het bovenstaande opgesloten ligt. En ik hoop dat we straks allemaal, hetzij in de wijde Zuiderzeepolders hetzij elders, goed gevulde honingkamers mogen oogsten. Als dat mag lukken is ons werk beloond en horen we onze bijtjes tevreden zoemen.

E. WIETSMA

Naschrift redactie:

We vernemen dat het in de bedoeling ligt dit jaar het koolzaad in de Flevopolder in het geheel niet te spuiten. Let vooral op de mededelingen, die daarover zo mogelijk in het volgende nummer zullen worden gedaan.

Wij

kunnen U alles leveren op het gebied der

BIJENTEELT

van de hoogste kwaliteit tegen de laagste prijzen.

Onze uitgebreide prijslijst wordt op aanvraag gaarne gratis en franco toegezonden. Onze prijzen vallen U mee.

Zend ons thans Uw ruwe en zuivere was toe tot verwerking tot **kunstraat**. U hoeft dan in het voorjaar niet te wachten als U het moet gebruiken. Onze kunstraat heeft de **mooiste** celindruk en het grootste aantal vellen per kg. Ook in **kwaliteit** is onze kunstraat niet te **overtreffen**.

- Tevens kunnen wij U leveren extra fijne kwaliteit **koolzaad-, bloemen- en klaverhoning**. Vraagt eens prijs. Wij vragen te koop ieder kwantum **ruwe en zuivere was**. Betaling contant.
H.H. Secretarissen stuurt ons Uw ledenlijsten ter inzage. Wij kunnen Uw leden dan onze nieuwe prijslijst toesturen. Uw ledenlijst sturen wij per kerende post retour.

BIJENSTAND H. T. VAN DAM & Zn.
JUBBEGA (Fr.) - Tel. 05165-382 - Giro 817250

Uitgezaaid koolzaad (oogst 1958) in ha. en a. per gemeente

(Cijfers: Centraal Bureau v. d. Statistiek)

	ha	a		ha	a		ha	a		ha	a
Grijskerk	33	60	Heteren	60	Ooltgensplaat	2	00	melen (ged.)	11	00	
Oldehove	47	84	Valburg	2	50	Woubrugge	2	25	Werkendam	137	21
Zuidhorn	2	52	Elst	10	30	Nieuwveen	31	25	Dussen	18	90
Ulrum	75	48	Brakel	1	00	Zoeterwoude	2	75	Sprang-Capelle	1	50
Kloosterburen	41	52	Ammerzoden	1	46	Moordrecht	1	30	Vlijmen	15	50
Leens	35	13	Beuningen	2	80	Ablasserdam	3	50	Rijswijk	3	81
Eenrum	46	98	Batenburg	3	75	Wateringen	21	Almkerk	42	75	
Bafllo	41	88	Ede	5	50	Totaal		Andel c.a.	1	65	
Warffum	19	19	Wageningen	1	10	Zuidholland	388	Veen	2	48	
Usquert	35	60	Neede	1	20			Wijk en Aalburg	40		
Uithuizen	30	37	Zelhem	1	00	Noordwelle	1	Eethen	21	85	
Kantens	26	59	Wijchen	1	80	Elkerzee	4	Engelen	70		
Middelstum	13	80	Groesbeek	3	70	Kerkwerve	4	's-Hertogenbosch	50		
Stedum	34	43	Totaal	46	77	Noordgouwe	7	Meerwijk	5	80	
Loppersum	15	86	Gelderland	46	77	Oosterland	40	Alem c.a.	2	30	
Uithuizermeeden	67	00	IJsselstein	45		Sint Philipsland	4	Lith	2	95	
Zandt, het	22	53	Totaal	45	Totaal			Ravenstein	6	55	
Bierum	12	66	Utrecht	45		Portvliet	5	Ossendrecht	5	20	
Bedum	2	40	Anna-Paulowna	28	40	Scherpenisse	7	Oud en Nieuw			
Boer, ten	36	10	Wieringerwaard	6	00	Tholen	6	Gastel	2	60	
Appingedam	15	69	Winkel	16	20	Oud-Vossemeer	5	Oudenbosch	1	51	
Delfzijl	84	10	Wieringermeer	271	21	Oostkapelle	3	Hoeven	7	15	
Termunten	38	45	Haarlemmerliede	40	23	's-Heer	3	Dongen	1	00	
Nieuwolda	45	18	en Spaarnwoude			Arendskerke	46	Udenhout	11		
Midwolda	63	67	Amsterdam (ged.)	14	55	Wolphaartsdijk	24	Oss	80		
Finsterwolde	18	28	Haarlemmermeer	54	55	Kattendijke	73	Dinther	3	15	
Beerta	42	55	Nieuwer-Amstel	8	00	's-Heerenhoek	3	Boxtel	3	45	
Nieuwe Schans	1	75	Uithoorn	6	20	Borssele	9	Mierlo	1	50	
Noordbroek	9	22	Zijpe	1	30	Heinkenszand	2	Hooge en Lage			
Zuidbroek	9	97	Schagen	1	00	Ovezande	5	Mierde	1	50	
Meeden	1	60	Nieuwe Niedorp	07		Driewegen	3	Reusel	10	50	
Scheemda	45	96	Ursem	1	30	Ellewoutsdijk	4	Eersel	10	10	
Winschoten	1	40	Assendelft	1	00	Nisse	17	Wanroij	1	30	
Wedde	41	40	Westzaan	12	06	Baarland	6	Vierlingsbeek	3	50	
Bellingwolde	49	85	Zaandam	8	50	Hoedekenskerke	6	Someren	1	50	
Ezinge	7	72	Beemster	6	50	Goos	40	Beers	4	75	
Winsum	3	77	Texel	5	50	Kapelle	20	Totaal	393	35	
Aduard	5	45	Wieringen	12	05	Krabbendijke	90	Roosteren	1	80	
Adorp	3	21	Wijdenes	30		Waarde	5	Sittard	2	00	
Noorddijk	4	00	Totaal	494	92	Rilland-Bath	9	Tudderden	89		
Onstwedde	4	63	Noordholland	494	92	Retranchement	35	Elslloo	1	20	
Slochteren	34	28	Zoetermeer	9	00	Sluis	63	Beek	10	70	
Muntendam	3	36	Benthuisen	2	00	Aardenburg	111	Spaubeek	25		
Veendam	1	50	Bleiswijk	13	40	Cadzand	33	Merkelbeek	80		
Wildervank	1	38	Zevenhuizen	4	20	Nieuwvliet	12	Jabeek	6	46	
Oude-Pekela	63		Waddinxveen	10	85	Zuidzande	34	Schinveld	1	00	
Nieuwe-Pekela	3	90	Rozenburg	32	40	Oostburg	18	Borgharen	1	15	
Totaal	1184	28	Vierpolders	11	03	Waterlandskerke	26	Meerssen	80		
Groningen	1184	28	Nieuwenhoorn	2	50	Breskens	4	Berg en Terblijt	4	32	
Barradeel	42	22	Heenvliet	3	25	Groede	40	Valkenburg-			
Bildt, het	152	73	Zuidland	3	00	Schoondijke	37	Houthem	15	56	
Franekeradeel	12	10	Geervliet	2	00	IJzendijke	99	Hulsberg	23	71	
Franeker	3	26	Spijkernisse	1	50	Hoofdplaat	12	Nuth	2	05	
Menaldumadeel	26	66	Rotterdam (ged.)	2	00	Biervliet	120	Wijnandsrade	18	86	
Leeuwarderadeel	9	60	Koewacht	6	40	Philippine	74	Klimmen	17	59	
Ferwerderadeel	34	10	Sint Jansteen	3	50	Sas van Gent	20	Hoensbroek	2	00	
Westdongeradeel	92	38	Zaamslag	70	43	Westdorpe	10	Voorendaal	11	70	
Oostdongeradeel	49	86	Vogelwaard	13	95	Zuiddorpe	3	Heerlen	27	50	
Kollumerland	34	95	Honterissa	6	53	Over slag	1	Schaesberg	4	80	
Wonseradeel	21	64	Graauw en	15	93	Hoek	45	Kerkrade	7	70	
Workum	2	21	Langendam	30	44	Terneuzen	58	Maastricht	2	94	
Dantumadeel	1	30	Clinge	30	44	Axel	49	Margraten	1	20	
Totaal	483	51	Totaal	1342	06	Rotterdam (ged.)	2	Wijre	7	60	
Friesland	483	51	Zeeland	1342	06	Rotterdam (ged.)	2	Gulpen	17	85	
Westerbork	90		Halsteren	3	30	Hendrik Ido	6	Wittem	9	80	
Sleen	2	50	Nieuw Vossemeer	2	10	Hendrik Ido	6	Simpelveld	6	41	
Dwingeloo	48		Steenbergen en	11	50	Ambacht	6	Bocholtz	8	22	
Emmen (ged.)	1	80	Kruisland	8	05	Zwijdrecht	6	Venraij	2	00	
Gasselte (ged.)	2	28	Dinteloord en	11	40	Goudswaard	15	Nederweert	15	60	
Borger (ged.)	3	00	Prinsland	41	10	Piershil	2	Roggel	1	50	
Emmen (ged.)	2	70	Fijnart en	1	05	Oud Beijerland	4	Weert	1	80	
Totaal	13	66	Heinigen	1	05	Heinenoord	7	Mook	1	00	
Drenthe	13	66	Willemstad	20		Mijnsheerenland	11	Ottersum	56		
Noordoostelijke	284	38	Standdaarbuiten	5	30	Westmaas	6	Bergen	9	80	
Polder	08		Klundert	11	07	Zuid-Beijerland	16	Meerlo	5	55	
Steenwijk	1	00	Zevenbergen	9	96	Klaaswaal	8	Grubbenvorst	5	55	
Hardenberg	1	00	Terheijden	6	20	Numansdorp	14	Kessel	1	00	
Oostelijk	645	92	Hooge en	4	50	Strijen	41	Neer	4	55	
Flevoland	645	92	Lage Zwaluwe	4	50	Puttershoek	2	Swalmen	1	80	
Totaal	931	38	Made en Drim-	2	00	's-Gravendeel	4	Heel en Panheel	2	00	
Overijssel	931	38	melen (ged.)	2	00	Dubbeldam	13	Herten	1	00	
Duiven	4	01	Raamsdonk	2	10	Slidrecht (ged.)	10	Sint Odilënberg	4	00	
Zevenaar	1	00	Made en Drim-	2	00	Ouddorp	10	Melick en	15	80	
Bemmel	3	00	melen (ged.)	2	00	Melissant	5	Herkenbosch	3	60	
Est en Opijnen	2	25	Raamsdonk	2	10	Dirksland	8	Vlodrop	3	00	
			Made en Drim-	3	00	Herkingen	5	Posterholt	3	00	
						Sommelsdijk	10	Maasbracht	2	50	
						Middelharnis	2	Montfort	3	00	
						Oude Tongen	3	Echt	25	90	
						Bommel, den	3	Totaal	323	52	
								Limburg			

KLAVERS EN PAARDEBLOEMEN VOORKOMEN VEEZIEKTEN

De laatste dertig jaar zijn de klavers en kruiden uit onze weilanden verdreven. Nu was reeds door wetenschappelijk onderzoek bekend geworden, dat er verband bestaat tussen verschillende ziekten bij het vee (o.a. kopziekte) en het mineralenpatroon van het weidegras.

In publikatie no. 14, afdeling Graslandcultuur van de Landbouwhogeschool te Wageningen stelt F. K. van der Kley vast, dat de belangrijkste planten, die hier een rol spelen, zijn rode en witte klaver, smalle weegbree en paardebloem. De schrijver berekent dat de aanwezigheid van klavers en kruiden in weilanden de kans op kopziekte evenredig verkleint. Weegbree werkt hierbij het gunstigst, dan klaver en daarna de paardebloem. Ook andere gebreken van het vee, zoals beengebreeken, worden gunstig beïnvloed door een 10 à 15 procent droog gewicht aan kruiden in het voorjaarsgras. Een graslandbehandeling wordt aanbevolen waarbij de ingezaaide klavers en de van nature voorkomende kruiden zich geleidelijk kunnen ontwikkelen en zich daarna op het gewenste niveau kunnen handhaven.

KLEUR KONINGINNEN van dit jaar GROEN

5 KG VOORJAARSSUIKER

De stukken voor de voorjaars-suikerlevering zijn reeds aan de afdelingssecretarissen toegezonden. Per volk kan 5 kg worden besteld. De prijs bedraagt f 0,73 per kg franco afdeling inclusief jute zak. Bestellingen worden aangenomen tot uiterlijk 25 april 1958.

NIEUWS VAN N.O.P. EN OOST FLEVOLAND

Op de bijeenkomst van de Directie op 7 februari werd een nieuw ontwerp „vergunning” behandeld voor genoemde polders en werd besloten het staangeld voor het plaatsen van bijenvolken te bepalen op 75 cent per volk en per gewas (dracht). Aanvragen dienen te worden ingezonden vóór 15 maart aan E. Wietsma. Toezicht houdend imker N.O.P. en O. Flevoland. Lemsterweg 15, Oldelamer. Tel. 05268-261.

Koninginnemelk

Nog steeds leest men in de lekenpers over de geneeskrachtige werking van koninginsepap, hoewel daarvan nog nooit iets wetenschappelijk met zekerheid, of zelfs maar met waarschijnlijkheid is vastgesteld. In het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde van 18 januari j.l. werd betreffende de geneeskrachtige waarde van de „royal jelly” in gevallen van ernstige aandoeningen van de kransslagaders van het hart een vraag gesteld en werd deze beantwoord:

ROYAL JELLY

Vraag No. 4: Heeft het zin, in gevallen van ernstige coronaria-insufficiëntie waarbij nitroglycerine niet helpt, het preparaat „Royal jelly” toe te dienen?

Antwoord: Het feit, dat de tot nog toe bekende literatuur over „Gelée Royal” bestaat uit enkele mededelingen uit de lekenpers en uit een niet in enig geneeskundig blad verschenen verslag van een aantal waarnemingen door een arts, die weinig overtuigend aandoen, stemt tot voorzichtigheid. De lekenpers heeft klaarblijkelijk in de mededeling van Prof. Galeazzo-Lissi, „physician of Pope Pius XII”, op een Biogenetisch Congres in 1956, dat bij de behandeling van lijders aan kanker voeding met „half-bred embryos of specially prepared chickens and the „Gelée Royal” which contains vitamin and is the queen bee's particular food” van nut was, reden gezien om publiciteit aan het middel te geven.

Ook de summier gegevens over de samenstelling en over de verondersteld werkzame bestanddelen van de „Gelée Royal” geven geen basis voor vertrouwen in deze geneeswijze, noch bij kanker, noch bij angina pectoris. De f 58,- die „het publiek” voor 15 capsules moet betalen, kunnen waarschijnlijk beter worden besteed.

Prof. Galeazzo Lissi is de lijfarts van Paus Pius XII. Hij besprak op een congres gewijd aan de bestudering van de ontwikkelingsleer der levende wezens (bio-

genese) de „behandeling van kanker door het laten innemen van nog onrijpe embryo's van op bepaalde wijze voorbehandelde kuikens en van koninginsepap, die meerdere vitamines bevat en het speciale voedsel is van de bijenkoningin.”

Uit het antwoord gegeven in dit vooraanstaande geneeskundige tijdschrift blijkt wel dat er van die vermeende geneeskrachtige werking wetenschappelijk nog niets is vastgesteld en dat deze dus een vooralsnog

onbewezen veronderstelling is. Het vaststellen van de waarde van een geneesmiddel is altijd een uiterst moeilijk probleem, dat slechts kan worden opgelost door uitgebreide en zeer kritisch beoordeelde reeksen van proeven, waarbij men op grote schaal series van vergelijkbare gevallen behandelt met en zonder het onderzochte middel en daarna nauwkeurig en onbevooroordeeld nagaat hoe de resultaten zijn.

Wil men dit werkelijk objectief doen, dan moet men aan de zieken, die het onderzochte middel niet krijgen, toch een onschuldig middelje geven, dat van het echte middel niet is te onderscheiden, zodat de zieken zelve niet weten of ze het echte of het onwerkzame middel gebruiken, dit om zelf-suggestie uit te sluiten. Dergelijke uitgebreide onderzoeken zijn aangaande de koninginsepap nimmer verricht.

Enschede.

Dr. B. NIERSTRASZ

FRUITTEELT EN BIJENTEELT

Loewel, E. L. Obstbau und Bienenhaltung, Südwest-deutscher Imker 9 (1957) 10 (-10) 302-307.

De bekende fruitteeltdeskundige uit „das Alte Land” beschrijft hier de ervaringen die hij heeft opgedaan in verband met de bestuiving van vruchtbomen door bijen.

„Das Alte Land” is 12.000 ha groot en heeft 6.000 ha fruitteelt. 50 procent van de vruchtbomen zijn appels, 20 procent pruimen en kwetsen en de rest kersen en peren.

Van oudsher reisden imkers uit de Lüneburger heide tijdens de bloei van de vruchtbomen naar „das Alte Land”. Hierin kwam een ommekeer toen de plantenziektenbestrijding aan intensiteit toenam en men tijdens de bloei van de vruchtbomen ging spuiten. Vooral door het gebruik van loodarsenaat traden grote verliezen op. De imkers weigerden daarna nog te komen.

De fruittelers vroegen zich af wat nu te doen. Een deel zei, dat de bijen niet meer nodig waren en haalden gevallen aan, waar zonder bijen ook fruit geoogst werd. Typisch is, wat Loewel hier verder over opmerkt. Ik vertaal zo letterlijk mogelijk: „Ja, men zei, dat ook in het buitenland de mening verbreed was dat men er in de fruitteelt ook zonder het bestuivingswerk van de bijen wel kon komen. Er werd in dit verband op de Nederlandse fruitcentra gewezen. En het was werkelijk zo, dat de Nederlandse vakmensen zeiden: „Jullie bent wel gek, waarom hebben jullie eigenlijk dat bijenfabeltje?”

Anderen meenden de bijen wel nodig te hebben en wil-

den zelf bijen gaan houden. Dit werd een grote mislukking.

Er bleek nu een duidelijke samenhang tussen de fruitopbrengst en het aantal bijenvolken. Niettegenstaande verbeterde cultuurzorgen daalde de opbrengst. Doordat men bij de bespuitingen echter rekening ging houden met de bijen kwamen er weer imkers met hun volken en de opbrengst nam toe.

Aanvankelijk werd tijdens de bloei niet meer gespoten. De bloeitijd van de verschillende fruitsoorten was echter te lang. Daarom ging men over tot het gebruik van niet giftige middelen (in hoofdzaak schurftbestrijding). Het massaal optreden van fruitspint bracht echter de noodzaak dit soms ook tijdens de bloei te bestrijden. Het bleek, dat, wanneer met Systox werd gespoten, de bloemen na twee uur al niet meer giftig waren voor de bijen. Daarom werd toegestaan om 's avonds, nadat de bijen niet meer vliegen, tot middernacht met dit middel te spuiten. Dit bleek een succes omdat 's avonds, met minder wind, de insectenbestrijding beter was uit te voeren.

Ook werd nog onderzoek verricht over het voorkomen van andere bestuivende insecten. Het eerste jaar van de waarnemingen leek het wel, dat er die voldoende waren. Daarna waren de resultaten heel anders. Door de intensieve ziektebestrijding worden ook de nuttige insecten vernietigd. Het huren van bijen is daarom noodzakelijk. Dit geldt niet alleen voor kersen, maar ook voor appels, zoals uit proeven is gebleken. Toen de fruittelers dit inzagen werd een „reispremie” van 5 Mark per volk gegeven. Het wordt voor de bijenhouders wel lastiger, omdat men op zeer korte termijn de bijen in de boomgaard wil hebben en ook het vertrek dikwijls plotseling moet gebeuren. Bovendien zijn de kosten voor de bijenhouders hoger geworden en daarom werd de premie verhoogd tot D. M. 7.50. Alle fruittelers geven hun wensen te kennen over het aantal benodigde volken.

De gemeenten zorgen er dan voor, dat de aangeboden bijenvolken hun plaats aangewezen krijgen.

uit de Jaagkieps

Bewaren van stuifmeelraten

We hebben vaak in het najaar mooie ramen met stuifmeel, welke in het voorjaar van onschatbare waarde voor de broedontwikkeling zouden kunnen zijn. Meestal gelukt het niet deze goed door de winter te krijgen: een schimmel is een grote vernielers. Zoals bekend ontwikkelen schimmels zich het best bij vochtige lucht en dit is ook met de stuifmeelschimmel (*Percystis alvile*) het geval. Maar het valt niet mee zijn raten goed droog te bewaren. Dr. Weisz te Erlangen heeft terzake proeven genomen en hierover nemen we het volgende uit de *Imkerfreund* 1957/11 over:

Tegen de wasmot kunnen we onze ratenvoorraad behandelen met zwavel, paradichloorbenzol (door Dr. Weisz Globol genoemd, welke benaming ik kortheidshalve hierna zal gebruiken) en blauwzuurgas. Hiermede werden proeven genomen daar uit de praktijk bekend was, dat zij ook invloed op stuifmeel hadden en, daar sommige imkers ook goede resultaten aan poedersuiker toeschreven, werd hieraan eveneens aandacht geschonken. Onder glazen klokken werden stukken raat, welke met genoemde stoffen waren behandeld, geplaatste schaaltes met water zorgden voor de vochtigheid.

Bij onbehandelde raat en bij die met blauwzuur en poedersuiker behandeld, werden na 9 à 11 dagen de eerste schimmel-verschijnselen waargenomen, na 2 weken zeer veel schimmel en na 3 à 4 weken viel niet veel meer van de raten te onderscheiden. Er was geen verschil tussen de drie soorten raat.

Bij de gezwavelde raat kwam op zijn vroegst de schimmel na 15 dagen en op het laatst na 23 dagen. De invloed van zwavel was hiermede bewezen. Dit was nog meer het geval met Globol; bij de proeven werd in 3 maanden geen schimmel ontdekt; na verwijdering van de Globol verschenen eerst na 14 dagen de sporen, welke weer verdwenen toen Globol opnieuw geplaatst werd.

Dit was het resultaat met proeven onder glazen klokken, maar in de praktijk bleek wat anders. Hiertoe werden stuifmeel raten (met zwavel en met Globol behandeld) in Zanderkassen in een vochtige kelder geplaatst. De proef begon op 6 juli; in één kast kwam een schaalte met

Globol en in de andere werd elke maand wat zwavel verbrand, een derde kast diende voor controle. Er deed zich een verrassing voor: op 8 augustus vond men in geen der kasten een spoor van schimmel, maar op 1 september was dat met de Globol- en met controle-kast anders en hier had men op 1 okt. veel schimmel, maar in de zwavel-kast nog geen schimmel.

Gedurende de winter bleven alle raten zonder enige behandeling in de kasten. Bij nazien op 1 februari bleek dat de schimmel zich in de Globol- en controle-kast maar weinig uitgebreid had, terwijl de zwavelkast nog geheel vrij was; hier verschenen de eerste sporen eerst einde maart maar zij konden met het verbranden van zwavel in bedwang worden gehouden.

De raten in de beide andere kasten waren met schimmel overdekt. Het oude middel tegen de wasmot is dus ook van betekenis tegen de stuifmeelschimmel.

Dr. Weisz besluit zijn artikel met te vermelden dat het middel van de Engelse Dr. Bailey n.l. (ijs)azijn of het

„Ik heb besloten om mijn bijen beter te gaan verzorgen... volgend jaar begin ik er mee!”

goedkopere azijnzuur ook uitstekend voldoet.

Dr. L. Bailey van het Proefstation te Rothamsted (Engeland) nam proeven om Nosema te bestrijden door de raten met sterk geconcentreerde azijnzuur te steriliseren; hierdoor werd niet alleen de Nosema bestreden, maar ook de eitjes, larven en poppen van de beide wasmot-soorten.

(Uit het resumé van de lezing, welke genoemde Engelsman in 1956 op het Congres te Wenen heeft gehouden).

Die Biene 1957-12 meldt de proefnemingen van Dr. Hirschfelder Erlangen terzake. Deze steriliseerde raten met azijnzuur gedurende 8 dagen, deze raten waren tevoren met Nosemasporen besmet, daarna werden ze in kooitjes met elk 50 bijen gedaan. Een gelijk aantal kooitjes, ook met 50 bijen kregen raat welke wel besmet maar niet verder behandeld was.

Bij het einde van de proef bleken van de bijen op de behandelde raten 6 % en van de andere 97 % te zijn gestorven door Nosema. Het azijnzuur had geen nadelige invloed op de bijen: raten nog vochtig van honing en met volle stuifmeel-cellen werden 8 dagen met azijnzuur behandeld en na 24 uur gelucht te zijn, dadelijk in een volk gehangen. Hier werd deze raat snel door de bijen gereinigd en na 24 uur was deze gedeeltelijk met eitjes belegd.

Een flesje met azijnzuur van 80 procent (dat is de heldere azijnessence) is voldoende voor een luchtdicht gesloten ratenkast van 1 m³ inhoud. Men plaatst het zuur op een schaalte op de bovenste ramen. Men moet hier echter voorzichtig zijn, daar de dampen voor mensen ongezond zijn. Volgens Dr. Weisz neemt men in Engeland 1/10 liter azijnzuur op een inhoud van 50 ltr. De raten zijn uiterlijk na een week kiemvrij. Azijnzuur zou derhalve voor de bijenteelt van veelzijdig nut zijn. Reeds schijnt de firma Mack Illertissen hiervan gebruik te maken. Volgens een advertentie in genoemd blad brengt zij een middel Macktoxin op de markt tegen Nosema-sporen en wasmot. 50 cm³ hiervan is voldoende voor 1 m³ ruimte in de ratenkast, plaatsen op een schoteltje op de bovenste ramen; een flesje van 200 cm³ kost DM 2.90.

De Kaukasische bij

Als u deze Jaagkieps leest is het maart en is hopelijk de winter verdwenen. Toen Jékavé deze Jaagkieps samenstelde bedekte echter een dikke laag sneeuw de velden. Kans dat de bijen naar buiten kwamen en op de sneeuw een ontijdig einde zouden vinden was er niet; de kasten waren bijna niet terug te vinden.

Maar wist u dat er bijen waren, welke geen hinder van sneeuw ondervinden?

In het *American Beejournal* 1957-11 schrijft een zekere Mr. Hastings uit Saskatchewan-Canada, dat hij een

voorzitter van de Berg-Kaukasi- sche bij is, maar deze is moeilijk zuiver te bekomen.

Deze bij is geschikt voor koude gewesten; zij vliegt en werkt bij lagere temperaturen dan andere bijenras- sen.

Zij haalt water als de thermometer maar even boven het vriespunt staat, het zijn dus „vroeg” broeders. Het zijn de enige bijen welke in staat zijn zich op sneeuw neer te zetten, uit te rusten en weer op te vliegen. (Voor twintig jaar werd van deze bijen verteld, dat, als zij heidehoning verzamelden, deze slingerbaar zou zijn, maar of dit waar is?)

Van enige kanten mochten we een bijdrage voor de Jaagkieps ontvan- gen, waarvoor hartelijke dank. Zo schreef Mevr. Mr. C.M. te Middel- burg: In één van de laatste nummers van „Foto”, maandblad voor Foto- grafie las ik het volgende:

In aansluiting op de onderzoeken van Prof. von Frisch, betreffende de betekenis der bijendansen worden thans proeven genomen door Elisa- beth Hoffman, Köhler en Wittekindt. Hierbij wordt een bij op de voeder- plaats gemerkt met een stip fluore- cerende kleurstof op het voorlaatste achterlijfsegment. In de kast wordt ultra-violet licht verspreid, waardoor de stip sterk oplicht, en fotografisch de bewegingen van de dansende bij wordt vastgelegd op Agfa-Röntgen- Fluorapid Film.

Vooraf bestudeert men op deze wijze de vorm en frequentie van de dans en de amplitude (slingerwijdte) van het bewegende achterlijf. Door deze bewegingen zouden blijkbaar gege-vens medegedeeld worden over de kwaliteit van het gevonden voedsel. (Van de hand van de heer Witte- kindt verschijnen in de Duitse vak- bladen regelmatig mooie foto's op bijenteeltgebied).

Geeft de eerste bijdrage een nieuwtje van de allerlaatste tijd de tweede is geheel anders.

Bijen in Babylon

De heer G. J. uit Apeldoorn geeft de volgende aanhaling uit het boek „Aan Babylons-stromen” van Prof. Dr. M.A. Beek:

In het museum tegenover de Ishtar- poort is niet veel van waarde blijven liggen, maar men vond er toch nog een zuil met een inscriptie, die van belang is omdat daarop melding wordt gemaakt van de bijenteelt.

Terwijl het n.l. vaststaat, dat de bij- en tot de oudste diersoorten gerekend moeten worden, is weinig bekend over de tijd waarin de mens ze be- gon in zijn dienst te stellen.

Een zuil in Nebukadnesars museum is het oudste schriftelijke document dat over de imkers in hun bedrijf bereikbaar is.

Bijenteelt in Californië

In Beeworld 1957-11 vertelt Dr. Eva Crane over haar tweede reis naar Amerika, waar zij veel lezingen hield.

Zo gaf zij er één in Holtville in Ca- lifornië en realiseerde zich toen het grote verschil tussen bijenhouders in

dit land en Europa, want zij gelooft niet, dat één der aanwezigen minder dan duizend volken had, velen had- den er meer dan tienduizend. Men behandelt daar zijn bijen niet per kast maar per stand; een bij is een onbetekend verschijnsel voor deze bijenhouders. Zij hebben een systeem uitgewerkt voor het reizen, zodat zij dracht na dracht kunnen benut- ten, zwermen voorkomen en een ge- middelde opbrengst van 50 tot 90 pound resp. plm. 22½ en 41 kg per volk hebben (valt Jékavé toch tegen) en de opbrengst van huur voor de bestuiving.

Verder teelt Californië een kwart miljoen koninginnen en half zoveel „packages” (naakte volken). Deze staat brengt evenveel honing op als Engeland, Zwitserland, Nederland, België, Noorwegen en Zweden sa- men, maar met minder dan de helft aan volken en slechts één bijenhou- der tegen 14 Europese. Zo heeft een bijenhouder met 5.000 volken 4 hel- pers, hij rekent dat één man met vrachtauto 1.000 volken kan verzor- gen.

Er zijn farmers, welke 's zomers

15.000 bijenvolken huren voor de be- stuiving van hun lucerne.

Ongeval

Vier jongens in Middlebury (Pa) Amerika wierpen een bijenkast omver. Zij moesten de vlucht nemen voor de woedende bijen. Eén van de jongens liep de straat op en werd door een auto gegrepen en gedood.

Kracht in honing

Volgens de Hindoes is honing een voedsel, dat een zwakke maag, een zwak hart en zwakke hersenen sterk maakt. De bijen maken een veel ge- zonder zoetigheid dan welke suiker- bakker met al zijn vindingrijkheid en vele ingrediënten, welke hem ten dienste staan, kan maken.

Tenslotte Engelse humor

Twee rupsen zitten op een grasspriet te kauwen. Een vlinder fladdert bo- ven hen. Deze wordt opgemerkt door één der kauwenden en hij zegt tot zijn kameraad:

„Je zult mij nooit in een van deze dingen krijgen”. Beecraft 1957-11.

JÉKAVÉ

Vragenrubriek

Vragen voor deze rubriek zenden aan Bijenhuis te Wageningen. Alle vragen worden zo spoedig mogelijk per brief beantwoord en daarna in het Groentje gepubliceerd.

Vraag 15.

Is in een rolkas van 400 m² oppervlak en een vrije hoogte van 3 meter een licht of een zwaar bijenvolk nodig voor de bestuiving?

Als ze niet bestoven worden misvor- men de vruchten. Afgelopen lente stonden er op sommige plaatsen zware volken in rolkassen en als gevolg zou- den de bijen de bloempjes beschadi- gen waardoor toch de vruchten mis- vormd werden.

Wij hadden een klein zesraamsvolkje in een rolkas geplaatst en dat is zeer goed verlopen.

Wat denkt u hiervan?

J. M. W. v. A. te V.

Bijen in aardbeienkas.

Voor een aardbeienkas van plus minus 400 vierkantemeter opper- vlakte kan men met een middel- matig bijenvolk volstaan.

Een behoorlijk bevolkte 6-ramer is daarvoor zeker voldoende.

Dat door het plaatsen van een zwaarder volk in zo'n kas met als gevolg een meer intensief bijenbe- zoek de bloemen zouden worden be- schadigd en de vruchten misvormd zouden worden lijkt mij wel zeer onwaarschijnlijk. Toch behoeft zulks niet geheel uitgesloten te worden geacht, ook omdat bij aardbeien- bloesem de vruchtbodem, welke la- ter tot een schijnbes (de aardbei)

uitgroeit, naar verhouding vrij groot is en nog al aan de oppervlakte ligt. S.

Vraag 16.

Een van mijn bedenkingen tegen de Aalster- en de Fabrieksmethode is, dat door het moerloos maken van het hoofdvolk de haalijver ongunstig wordt beïnvloed.

Wel heb ik overwogen of deze tekort- koming mogelijk gecompenseerd wordt door het geringere eigen honingver- bruik.

Wat is uw mening? J. O. te B.

Kunstsysteem maken nadelig voor haalijver?

Inderdaad moet er rekening mede worden gehouden, dat het moerloos maken van een volk in de regel de „haalijver” ongunstig beïnvloedt.

Bij de toepassing van de Aalster- methode wordt echter de kunst- zwerm eerst gemaakt na het slinge- ren van de fruit- of koolzaadhoning (als regel in de laatste week van mei). De hoofddracht is dan vrijwel achter de rug.

Evenmin wordt volgens de Fa- brieksmethode het volk tijdens de volle dracht moerloos gemaakt, im- mers evenals bij de Aalster-methode eerst bij het einde van de voorjaars- dracht.

Mocht er dus bij die behandeling wellicht nog dracht zijn dan is het toch zó, dat deze reeds danig aan het tanen is. S.

Vraag 17.

Ik kocht enige bijenkasten waar houtworm in zit. Wat zou de beste behandeling zijn om die er uit te krijgen? Ze behoeven niet direct te worden gebruikt.
G. v. d. H. te B.

Houtworm in bijenkasten.

Als de houtworm reeds niet te veel vernielingen heeft aangericht dan zou ik eerst alle houtwormgaatjes in het hout inspuiten met petroleum. Na een paar dagen zou ik de kasten aan de buitenkant met carbolineum insmeren, liefst twee maal, en vervolgens de kasten aan de binnenzijde witten (met witkalk bestrijken, zoals men muren of plafonds wit). Is het hout echter zó aangetast, dat het op sommige plaatsen al vermolmd is, dan is er niets meer tegen te doen en het beste is dan de kasten zo spoedig mogelijk op te ruimen en het hout te verbranden. Denk er aan, dat door houtworm aangetast hout een gevaar oplevert voor alle houten voorwerpen in de omgeving. S.

Nogmaals vraag 5.

In de vragenrubriek van ons maand-schrift januari 1958 wordt een vraag behandeld omtrent „ruwe honing“.

De tijd ontbreekt mij momenteel om er diep op in te gaan, maar wanneer het antwoord luidt „Ruwe honing behoort onvervalste bijenhoning te zijn“, dan wordt hiermede de zaak „ruwe honing“ toch niet in het juiste daglicht gesteld.

In plaats van met de term „ruwe honing“ af te rekenen en wel OMDAT DEZE DOOR SOMMIGE HANDELAREN GEBRUIKT WORDT OM HET PUBLIEK AAN HET TWIJFELEN TE BRENGEN EN EEN RAD VOOR DE OGEN TE DRAAIEN, krijgt hij deze kwalificatie.

Het antwoord had beter kunnen luiden: ruwe honing is honing met allerlei onreinheden en viezigheden er in, w.o. uitwerpselen van de bijen. De wasafval, die er in zit, is voor het menselijk lichaam van geen waarde en wat het stuifmeel aangaat, dit komt ook in slingerhoning voor, alhoewel niet in die mate.

Het hierin aanwezige eiwit kan ook op andere wijze opgenomen worden. We moeten van de suggestie, die door de term „ruwe honing“ TEGENOVER HET PUBLIEK gewekt wordt, af.

S. K. te H. S.

Ruwe honing.

De heer S. K. maakt bezwaar tegen het gebruik van de benaming „ruwe honing“, omdat deze aanduiding door sommige (imkers of) handelaars zou worden gebruikt om het publiek „aan het twijfelen te brengen en een rad voor de ogen te draaien“, dus te misleiden. Het lijkt mij niet uitgesloten, dat hier een misverstand in het spel is. Ter verduidelijking van deze zaak moge ik verwijzen naar het artikel „Overdrijving schaad“ in het Groentje van december 1955 no. 12 blz. 200.

Daarin wordt terecht bezwaar gemaakt tegen de wijze, waarop van de zijde van een honinghandelaar reclame was gemaakt voor het gebruik van honing.

Tegen de in die reclame geuite beweringen betreffende zekere kwaliteiten van honing was de Consumentengids van mei 1955 van leer getrokken.

Bij aandachtige lezing van bedoeld artikel in het Groentje zal men echter bemerken, dat het bezwaar niet

100 POND KOOLZAADHONING VAN EEN VERENIGD VOLK

De heer J. Riemens te Schoondijke (Zeeuws Vlaanderen) zond ons de gegevens van een op 16 april 1957 verenigd volk: het woog op 17 april 's morgens 27½ kg. Tot 31 mei wordt van dag tot dag het gewicht 's morgens en 's avonds vermeld, de toename en afname, alsmede de weersgesteldheid. We kunnen de hele staat niet afdrucken maar hier volgen de belangrijkste gegevens.

Op 2 mei woog het volk 53½ kg en werd er 13½ kg koolzaadhoning geslingerd, na het slingeren was 't gewicht 40 kg. Op 15 mei woog het 's avonds 64 kg en werd er 22½ kg geslingerd, gewicht na het slingeren 41½ kg. Op 20 mei zwermd de volk en ging het 5 kg. achteruit; op 25 mei was het gewicht al weer 44½ kg en werd 9 kg honing geslingerd gewicht na het slingeren 35½ kg. Op 31 mei was het gewicht 46 kg en werd er nogmaals 5 kg geslingerd, totaal 50 kg slingerhoning van dit verenigde volk!

De heer Riemens zit midden in de kleistreek en moet het van het koolzaad hebben. Soms komt het wel eens voor dat hij nog van een zomerdracht profiteert zoals zomerzaad en lucerne. Hij mag niet met zijn bijen reizen naar buiten de gemeente in verband met de mijtziekte, anders waren er nog mogelijkheden in de kuststreek, het Zwin, de Braakman en aan de Belgische grens. De zomerdracht is in zijn omgeving achteruit gegaan door het rooien van lindebomen, het omploegen van kunstweiden en dijken en het wegvallen van sloten en heggen. In de jaren 1920—1925 b.v. leverde de zomerdracht nog wel eens 20 tot 40 pond per volk op. Er zijn wel lindes en kastanjes aangeplant, maar die zijn nog te jong om dracht te geven.

We danken de heer Riemens voor zijn keurige en nauwkeurige gegevens.

zo zeer gold de benaming „ruwe honing“, doch dat het veeleer ging tegen de wijze waarop het met deze naam aangeduide product was aan-geprezen.

Bij de aanhef van meer bedoeld artikel werd immers uitdrukkelijk gezegd dat de vraag, of deze benaming misleidend is of niet en of het uit overwegingen van reclame oirbaar is deze benaming te gebruiken, in het midden werd gelaten.

Er werd op gewezen dat zij, die deze benaming gebruiken, met hun reclame niet zo ver mogen gaan, dat zij de waarheid geweld aandoen. Hierdoor zou toch het tegendeel worden bereikt van hetgeen men beoogde.

De Heer S. K. is hierop ingegaan in zijn artikel in het Groentje van januari 1956, no. 1, blz. 5 en 6. Zijn bezwaar gaat kennelijk ook daar tegen de wijze, waarop reclame voor ruwe honing was gemaakt en tegen de wijze, waarop de Consumentengids op die reclame had gereageerd. Dat imkers of handelaars de niet al te fijn gezeefde slingerhoning als „ruwe honing“ aandienen kan m.i. op zich zelf niet als een onoirbare wijze van reclame worden aangemerkt. Het woord „ruwe“ wijst op een minder intensieve behandeling zoals zulks bij zovele producten het geval is, b.v. „ruwe olie“, „ruwe tabak“, „ruw vlas“, „ruwe suiker“, „ruwe cacao“, „ruwe metalen“, enz. Het woord bedoelt een natuurproduct aan te duiden, hetwelk geen of weinig bewerking heeft ondergaan. Zo werd vroeger de onbewerkte honing, zoals deze uit de korven werd gesneden, ruwe honing genoemd. Dat deze honing allerlei onreinheden en viezigheden mocht bevatten is beslist onjuist.

Dat er door slordigheid en onzindelijkheid van vele imkers dikwijls onreinheden en viezigheden in zo'n teer product als honing voorkwamen, zal niemand betwisten. Maar een imker die zijn waar goed verzorgd en rein kon aanbieden, kreeg toch ook destijds in de groothandel altijd wat meer voor zijn produkt dan degenen, die honing hadden aan te bieden, welke soms in hoge mate verontreinigd was.

Als de slingerhoning zorgvuldig en zindelijk behandeld is, zonder dat een al te enge zeef is gebruikt en zonder dat de honing bovenmatig verhit is, kan er m.i. geen enkel bezwaar bestaan deze honing als „ruwe honing“ aan de markt te brengen.

We zouden hier heel anders tegenover moeten staan, als een minderwaardig produkt onder een schoonklinkende naam aan het publiek werd aangeboden, maar daarvan is in het onderhavige geval geen sprake.

Wij kunnen echter niet sterk genoeg protesteren en eventueel ageren tegen het maken van misleidende reclame.

Deze doet veel kwaad en dreigt het gedurende vele jaren moeizaam verrichte opbouwende werk van imker en vereniging, waardoor de consumptie van honing in de Nederlandse gezinnen zo geweldig is gestegen, neer te halen.

S.

Vraag 18.

Van een bevriend imker van Belgische nationaliteit heb ik vorig jaar bij het inwinteren de volgende raad gekregen: winter zwakkere volken gerust in, maar dan met een stevig portie voer. In het voorjaar moet je dit volk al heel gauw bij voeren en dit regelmatig blijven doen. Zodoende dwing je de koningin als het ware tot grotere en vroegere activiteit. Na verloop van enkele maanden is je volk dan helemaal op peil voor de grote dracht, in concreto de linde en de heide. Hij haalde als voorbeeld een volk van hemzelf aan, dat in het voorjaar slechts drie raten bezette en nu een stevig volk is met twee bovenbakken. Mijn vraag is nu deze: wat hiervan te denken, is het te riskeren of doe ik toch maar beter dit volk in het voorjaar bij een ander te doen? Persoonlijk voel ik er wel meer voor om het experiment maar te wagen, daar ik het vorig jaar een ander volk door onvoorzichtigheid verspeeld heb en toch niet al te dik in mijn volken zit. Maar zegt u me nu eens wat objectief het beste is en dit zal ik dan doen. Bij het nemen van een beslissing zou ik wel willen vragen er rekening mee te willen houden, dat ik voornemens ben naar de koolzaad te gaan, maar een volk hier te laten voor onze eigen fruitbomen. Dat zou dit volk dan kunnen zijn. W. v. D. te N.

Kleine volken inwinteren?

Het is inderdaad wel mogelijk een goed ingewinterd klein volk met een goede koningin in de loop van het seizoen tot een flink sterk volk op te kweken.

Toch moet in het algemeen het inwinteren van kleine volken worden ontraden. In de tijd, dat men een klein volk tot een flink volk opkweekt, heeft men van een sterk volk al een oogst binnen. Als u honing wilt oogsten moet u uitsluitend met sterke volken werken. S.

Vraag 19.

Ik ga in het voorjaar naar het koolzaad, maar dan moet ik de bijen de honing laten houden want er is hier (Zuidholland) geen dracht en anders halen de bijen het niet tot de najaars-suiker. Ik heb 140 volken gehad, nu heb ik 38. Kunt u me een wenk geven waar ik de bijen kan plaatsen?

C. S. te B.

Waar vind ik dracht?

Vanuit uw woonplaats zijn de volgende drachtvelden zonder al te veel moeite met een vrachtauto te bereiken: Voor koolzaad: omgeving Nieuwveen, Sliedrecht, Ridderkerk, Dubbeldam, Strijen, Mijnsheerenland, Haarlemmermeerpolder, N.O.-polder en de nieuwe polder Flevo-land.

Voor fruit: (boomgaarden) Harmelen, Vleuten, Driebergen, Bunnik, Werkhoven, Odijk, Houten, Schalkwijk.

Voor klaver: omgeving Leerdam, Almkerk, Haarlemmermeerpolder, N.O.-polder en Bommelerwaard.

Voor korenbloem, wilgenroosje en

Examen Praktisch Imker 1958

Kandidaten voor dit examen kunnen zich tot 1 april aanmelden bij het Bijenhuis te Wageningen, onder gelijktijdige storting van het examen-geld ad f 10 op postrekening 846801 van de vereniging.

heide; de Veluwe (omgeving Apeldoorn of Ede).

Een goed middel om persoonlijke relaties te verkrijgen met ter zake kundige mensen uit de omgeving van die plaatsen is het meemaken van de jaarlijkse imkersdag. Daar ontmoet u imkers uit alle streken van het land, die u ongetwijfeld verder willen helpen. Ook een bezoek aan de bijenmarkt te Veenendaal kan daartoe nuttig zijn. Als u belangstelling hebt voor plaatsing van uw volken in boomgaarden zoudt u zich desgewenst kunnen wenden tot de heer C. Pater Jzn., Achterdijk 26 te Bunnik (tel. 03405—305). U krijgt dan misschien nog een geldelijke vergoeding toe. Voor plaatsing in de N.O.-polder of Flevoland zoudt u de bemiddeling kunnen inroepen van de heer E. Wietsma, Lemsterweg 15 te Oldelamer (Fr.) (tel. 05268—261). Zie het Groentje van februari 1958 no. 2, blz. 26. S.

Vraag 20.

Ik ben van plan mijn volken te verenigen. Nu overwinter ik ze op twee broedkamers, maar ze zijn in de bovenste broedkamer gedeeltelijk. Moet ik de bovenste broedkamer naar beneden brengen en de toe te voegen broedbak boven, of andersom. En wanneer moet ik verenigen Ik reis naar het koolzaad.

J. N. te S.

Verenigen voor het koolzaad.

Het verenigen of versterken van de volken, welke bestemd zijn om naar het koolzaad te worden gebracht, dient plaats te hebben ongeveer een week vóór de reis.

Als het broednest van het hoofdvolk in de bovenkamer zit, dan de onderkamer wegnemen, de bovenkamer laten zakken en hierop de kamer met broed en bijen om te versterken. Bevindt het broednest van het hoofdvolk zich in de onderste kamer, dan de bovenkamer wegnemen en hiervoor in de plaats de kamer van het reservevolk.

In de bovenkamer van het aldus versterkte volk moeten de ramen met broed in het midden komen en in dezelfde volgorde en in dezelfde richting als zij zich oorspronkelijk bevonden. Daarnaast aan beide kanten iegel uitgebouwde ramen plaatsen. Zorgen voor voldoende voedsel beneden. S.

Vraag 21.

Zowel de bloemenhoning als de heidehoning die ik uit de kelder haal schijnt te gisten, want het komt zelfs uit het gesloten potje. Wat kan de oorzaak zijn?

J. H. O. te D.

Gistende honing.

Er kunnen verschillende oorzaken zijn, welke de gisting van uw honing tot gevolg hebben gehad. De volgende vragen doen zich voor:

1e Was de honing rijp toen hij geslingerd werd?

Alleen honing in verzegelde raten kan als rijp worden aangemerkt. Van de te slingeren raten mag daarom slechts een zeer klein gedeelte onverzegeld zijn en dan moet dit laatste in zodanige toestand verkeren, dat hij bij het schuin houden en lichtelijk stoten van de raat niet uitloopt. Ook moet men voorzichtig zijn met het slingeren van honing uit een volk, dat geruime tijd moerloos was. De honing daarvan, zelfs in verzegelde raten, is dikwijls niet voldoende ingedikt.

2e Is de honing rein gewonnen?

Bij de gehele behandeling moet de uiterste reinheid worden betracht, zowel met betrekking tot de slinger als ten aanzien van de te gebruiken gereedschappen en het vaatwerk. Bovendien moet het vertrek, waarin de honing wordt behandeld, zindelijk en droog zijn. Een keuken b.v., waarin gekookt wordt, is absoluut ongeschikt vanwege het hoge vochtgehalte van de lucht. Ook is het fout gevulde honingkamers na het afnemen enige tijd te bewaren voordat de honing wordt geslingerd. Het zogenaamd verder laten rijpen van de honing na het slingeren is, tenzij men hiervoor speciaal is ingericht, geheel uit den boze. Verder dient angstvallig te worden vermeden, dat raten, waarin zich nog open broed bevindt, (al is dit nog zo weinig), mede worden geslingerd. Onmiddellijk na het slingeren dient de honing te worden gezeefd en daarna aanstands in rein doelmatig vaatwerk te worden overgebracht, waarbij moet worden gezorgd, dat niet te veel lucht in de honing achterblijft. Door b.v. de honing van een te grote hoogte in glas of blik te gieten of door in de honing te roeren komt er te veel lucht in.

Na het vullen van potten of blikken mogen deze ten hoogste een uurtje geopend blijven (mits in een goed droog vertrek) om eventuele luchtbelletjes gelegenheid te geven te ontwijken; daarna dient het vaatwerk luchtdicht te worden afgesloten. Als vaatwerk gebruike men bij voorkeur glas of speciaal daarvoor bewerkt onbeschadigd metaal.

3e Is de honing goed bewaard?

Het bewaren in een kelder is niet aan te bevelen; in de meeste kelders is de lucht te vochtig en ondanks zorgvuldige sluiting doet de invloed van die vochtige lucht zich toch nog gelden. De beste bewaarplaats is een door en door droge kast op een temperatuur van 10 tot 15 graden Celsius. Aan de hand van het bovenstaande kunt u zelf nagaan door welke omstandigheden de gisting van uw honing is veroorzaakt. S.

Uit de afdelingen

AFD. HEERDE

De voorzitter opende deze vrij goed bezochte vergadering, door allen welkom te heten, met name dhr. van Aarst die voor ons de film „Bijen houden met Succes" zou vertonen. Spr. liet in vogelvucht het jaar 1957 de revue passeren. Het was dan ook een optimistisch geluid dat wij hoorden. Een bijenjaar als '57 hebben wij niet vaak aldus spr.

Bij de bestuurverkiezing werden de heren J. H. de Laak en G. de Graaf met algemene stemmen herkozen.

Als afgevaardigden naar de a.s. A.V. zijn benoemd de heren H. v. Huffelen en E. J. Westenberg.

Na dit eerste gedeelte gaf de heer van Aarst een voorbereidend overzicht van de film. De film op zich zelf is een pracht-film en zeer leerzaam, het vertoont dan ook het hele bijenjaar rond. Na de vertoning werd er gelegenheid gegeven om vragen te stellen, waarvan druk gebruik werd gemaakt. De heer v. Aarst vestigde dan ook steeds de aandacht voor de vele mogelijkheden in de nieuwe polder, welke voor ons zo uitermate gunstig ligt. Het was al over 11 uur toen deze geanimeerde vergadering werd geëindigd.

secr. G. J. v. Dijk

AFD. JUBBEGA

Begin 1957 begon in het Buurthuis te Jub-bega een cursus bijenteelt voor beginners onder leiding van de heer C. Stapensea te Leeuwarden.

Op de in december gehouden eindles reikte het hoofdbestuurslid Mulder van Appelscha aan alle cursisten het diploma uit. Aanwezig waren ook leden van de afd. Jubbega.

Op 7 december begon de cursus voor gevorderden met 13 cursisten. Op de tweede les van deze cursus draaide de film „De Aalster Bedrijfsmethode" waarvoor ook de leden van de afd. Jubbega en Donkerbroek uitgenodigd waren. Een 20tal belangstellenden volgde vol interesse deze film en ze zullen er hopelijk hun voordeel mee doen.

Het ligt in de bedoeling op de bijenstal van de fa. H. T. van Dam, als onderdeel van de lessen, met een paar volken de Aalster Methode in praktijk te brengen. Laten we hopen dat er voor de cursus en door genoemde methode in toepassing te brengen de Jubbegaster Imkers een goede honingzomer zullen hebben.

B. de Jong, secr.

AFD. CULEMBORG

In samenwerking met het N.F.O. hield onze afdeling op 31 januari een film-middag en -avond in hotel De Zwaan te Beusichem. Er was een zeer goede belangstelling. De voorzitter van onze Bijenvereniging, de heer A. v. Osenbruggen, leidde de bijeenkomst. Daarna was het woord aan de heer Evers uit Aalst, die op interessante wijze in sappig Brabants lets over het leven van de bijen vertelde. Voor de pauze draaide de film „Bijen houden met succes" waarin door gesproken woord het beeld werd onderstreept. In de pauze werden 10 potten honing verloot. De heer v. d. Engel (N.F.O.) hield een interessante inleiding over de film „Rapsodie in fruit". Als toegift draaide de prachtige film „Bloemen van Aalsmeer", waarin men de prachtige praalwagens van het bloemencorso te zien kreeg. Het is een mooie en gezellige avond geweest, waarin nut en noodzaak van de bijenteelt werden benadrukt. Ook de schooljeugd heeft 's middags zeer van de films genoten.

AFD. ENSCHEDE

Op 3 februari 1958 hield de heer H. Karperien uit Rheine (Dld.) een lezing over „Koninginnen, die wat presteren en daarvoor een lonende vrijetijdsbesteding". De heer Karperien is Imkermester en eigenaar van een door de Bienezuch-anstalt te Münster erkend land-bevruchtingsstation in de duinen bij Rheine. Hij kweekt zijn Troisek Carnica koninginnen op een station, waar in een straal van 3 km geen andere bijenvolken worden gehouden, terwijl in een strook van 2 km

Tot 18 jaar
halve contributie

daaromheen hij de imkers gratis voorziet van koninginnen van zijn stam. Hij heeft plm. 85% reinbevruchting; dit percentage wordt dan hieruit verklaard, dat er altijd nog een zwerm van een imker, die buiten die straal van 4 km woont, kan binnendringen in zijn bevruchtingsgebied. Wij werden uitgenodigd om een dagcursus in koninginneteelt bij hem te komen volgen, welke uitnodiging wij gaarne accepteerden.

AFD. FINSTERWOLDE E.O.

Viering 40-jarig bestaan

In hotel v. d. Holt werd op 14 februari jl. het 40-jarig bestaan der afdeling feestelijk herdacht. Des namiddags werd voor de leerlingen der hoogste klassen der lagere scholen in de gemeente de bijenfilm „Het Zonnevolk" en „De Vissers van de Kalkbaai" gedraaid.

Op de avondbijeenkomst kon de voorzitter, de heer E. Pais niet alleen vele leden met hun dames, maar ook een grote schare belangstellenden, waaronder de burgemeester van Finsterwolde Mr. Loopstra hartelijk welkom heten. Eveneens de algemeen secretaris, de heer Groenvelde en de heer J. v. Aarst. Van het hoofdbestuurslid, de heer A. S. Planting, welke door familieomstandigheden verhinderd was aanwezig te zijn, was een schriftelijke gelukwens ontvangen.

In korte trekken schetste de voorzitter het bestaan der afdeling sinds de oprichting in 1918. Vervolgens werd namens het hoofdbestuur het woord gevoerd door de heer Groenvelde, die de voorzitter de zilveren legpenning ter hand stelde. Hierna kreeg burgemeester Mr. Loopstra het woord, die de afdeling de beste wensen aanbood en de hoop uitsprak dat ze in de toekomst zou groeien en bloeien. Door de heer Van Aarst werden hierna enkele bijenfilms, o.a. de prachtige kleurenfilm „Bijenhouden met succes" vertoond en zagen we verder „Nieuwe horizonten" en „De Vissers van de Kalkbaai". Tijdens de pauze werd een zeer geslaagde verloting gehouden, terwijl de heer Modderman Hzn. enkele voordrachten in Oldambster dialect hield.

Namens de bezoekers bracht de heer Bontkes-Gosselaar het afdelingsbestuur dank voor de mooie en leerzame avond en sprak de wens uit dat in de toekomst er meer van zulke avonden worden georganiseerd.

In zijn slotwoord, waarin de voorzitter de verschillende sprekers dank zegde voor de vele goede wensen en tevens het bestuur der afdeling Beerta, van de Groninger Maatschappij van Landbouw hartelijk dankte voor het aan onze afdeling verstrekte subsidie, zel spr. dat we z.i. een goede propaganda-avond voor de bijenteelt hebben gehad.

Imkersdag Zuid-Limburg

Onze Imkersdag en Nationale Honingtentoonstelling worden dit jaar gehouden in Zuid-Limburg op

zaterdag 6 september 1958

Houdt allen nu reeds deze dag vrij voor het bezoek aan het schone Zuid-Limburgse heuvelland, dat we in alle richtingen gaan doorkruisen.

AFDELING ZUNDERT

Op 20 januari heeft de jaarvergadering plaats gehad van de afd. Zundert. Jaarverslag van de voorzitter rekening en verantwoording van de penningmeester, bespreking bestuursbeleid. Zo'n jaarvergadering is in Zundert een feest, met een feestdis met volop warme, goed van lekkere eigengemaakte worst voorziene worstbroodjes. Die zijn nergens lekkerder dan in Zundert'. Er komen vele schalen vol, zoveel, dat wanneer ieder twee maal zoveel zou eten dan gewoon, er nog over bleef. De overblijvende worden na de maaltijd verkocht, zodat thuis ook genoten wordt.

Tussen de tafels lopen enkele Zundertse schone met potten heerlijke koffie en bieden ze aan zodra de kop maar half leeg is. 't Is er altijd buitengewoon gezellig, geen enkel lid ontbreekt er. Er wordt wat over de bijen gezwetst, contributie betaald, bijenbenodigdheden besteld en vriendschap aangekweekt.

In Zundert wordt steeds vrij veel honing gewonnen, het bestuur neemt van de leden die de prijs zouden drukken de honing af en betaalde daarvoor dit jaar f2,50 per kilo.

AFD. HILVERSUM

Onze jaarvergadering op 7 februari was druk bezocht en er was een uitgebreide agenda, die tenslotte vlot werd afgewerkt. Voor de cursus Koninginneteelt, onder leiding van de heer F. H. Teune uit Amsterdam waren 15 deelnemers en voor de beginnerscursus onder leiding van de heer O. de Vries 13 deelnemers.

De verslagen van de secretaris, penningmeester en beheerder Bijenschans werden goedgekeurd, terwijl het financieel verslag Bijenschans, wegens verhindering van de heer Brusse op de volgende vergadering zal worden behandeld.

In de kascontrolecommissie werden de heren Bootsman en Moermans benoemd.

Het bestuur zit daar in goede handen. Elk jaar gaan een vijftientigtal met hun vrouwen of meisjes naar de Imkersdag. Op zo'n jaarvergadering heerst een buitengewoon feestelijke stemming.

Bij deze gelegenheid heb ik de oud-secretaris, die meer dan 40 jaar het secretariaat tot grote tevredenheid aan beide zijden voerde en de thans nog zittende voorzitter die ook 30 jaar zijn functie met groot genoegen waarneemt en tevens zorgt dat de prijs van de honing niet verknood wordt, gehuldigd en de eremedaille opgespeld.

Ook de heer Hagenaars, oud secretaris van de afd. Breda, die zijn medaille dubbel en dwars verdiend heeft door ruim 40 jaren bestuurslidmaatschap van de afdelingen Breda en Valkenswaard kreeg hier zijn eremedaille opgespeld. Hierbij een foto van de jubilarissen en het hoofdbestuur.

1. J. Doomen; 2. L. Verpaalen; 3. T. G. Hagenaars en 4. ondergetekende. Drie generaals op het zuidelijk front in de strijd tegen defaitisme en voor behoud van de bijenteelt door dik en dun.

J.A. v.d. Zwaard

Na de pauze kwam de Honingslag 1958 aan de orde en er zal in dit verband worden gereisd naar Wlrig, fruit en koolzaad. Voor koolzaad was weinig interesse, sommigen gaan op eigen gelegenheid en anderen willen liever hun bijen thuis nog wat bestuderen. Men kan zich echter alsnog opgeven voor deze attractie bij de secretaris. Doch niet langer uitstellen luitjes! Aanpakken!

O. DE VRIES, secr.

AFD : APELDOORN

De belangstelling voor onze vergaderingen wordt steeds groter. 10 januari j.l. telden wij meer dan 90 bezoekers. Deze avond was speciaal gewijd aan de film. In ons midden toefde de Heer J. van Aarst om de film „Bijen houden met succes" te vertonen.

In een korte inleiding verzocht de heer van Aarst deze film vooral kritisch te bekijken en na afloop eventueel commentaar naar voren te brengen. Aangezien deze film reeds meermalen in ons maandblad werd besproken is een beschrijving ervan niet nodig. Dat ze echter vol aandacht werd gevolgd bleek wel uit de levendige discussie die na afloop ontstond. Meerdere op- en aanmerkingen en afwijkende meningen over deze film, vooral van de oudere imkers, kwamen naar voren. Een en ander werd echter door de heer van Aarst naar genoegen opgehelderd. Verder zagen we nog twee kleurenfilms: „Hengelsport in Zuid-Afrika" en „Het Yellowstone Park in Noord-Amerika". Eerstgenoemde voor hengelaars om van te waterdanden, beide films prachtige natuuropnamen waarvan de aanwezigen uitermate hebben genoten.

In een slotwoord dankte onze voorzitter ook namens alle aanwezigen de heer van Aarst voor deze leerzame en genoeglijke avond en wenste allen een wel-thuis en een tot weerziens op de volgende vergadering in februari a.s.

AFD. MEERKERK

25-jarig jubileum

Op 27 januari herdacht de afdeling haar zilveren jubileum, waarbij de leden en hun huisgenoten en genodigden aanwezig waren. De voorzitter, de heer Bax sprak de aanwezigen, w.o. de burgemeester en mevrouw, toe. De heer Verbaan gaf een boeiend overzicht van de voorbije 25 jaar waarin de afdeling Meerkerk het aanzijn schonk aan twee dochters, nl. de afd. Gorinchem en Leerdam. De burgemeester wenste de afd. geluk en zegde, waar nodig en mogelijk, de steun van het gemeentebestuur toe. De heer Vink, h.b.-lid voor Zuidholland, sprak namens het hoofdbestuur en bood de afd. de legpenning der vereniging aan. Tot slot werd de film Van Immen en Imkers vertoond en in de pauze werden gratis consumpties aangeboden.

BIJENMARKTEN

WEERT : 16 april 9-12 uur op de Nieuwe Markt.

SPEUR - BIJTJES

TE KOOP 3 simplexkasten waarvan 1 bevolkt met enige toebehoren t.e. a. b. P. van Heijst, Rembrandtlaan 7 Soestdijk.

TE KOOP drie korfvolken en een kast met bijen, goed bevolkt, A. Mulder, Beetslaan 62, Soest.

BOD GEVRAAGD op ongeveer 250 kg lichtkleurige zachtsmakende slingerhoning (zomer). J. Dupuy, Purmerland 105. Tel. 02990-596.

TE KOOP: 60 prima bijenvolken op zes ramen, S. v. d. BOOMEN, Provincialeweg 95, Meerveldhoven (Nbr.) telefoon K 4995-214.

TE KOOP: enige bevolkte korven. BIJENHUIS, Wageningen.

TE KOOP: 3 bevolkte, 3 ledige kasten, 2 rs.h. slinger, kolbtoest beroker. M. KOK, Hartweg 20 a te Soestdijk.

TE KOOP: wegens inkrimping van de liefhebberij (invalide) twee 24-simplexraams kasten met zeer zware volken, tegen billijke prijs. J. G. KERKHOF, Voortuizenstraat 10, Rotterdam.

TE KOOP: bijeninventaris, kasten, korven en toebehoren. Laren N.-H. 0 2953-3697. Adres: M. H. NOPPEN, Hilversumscheweg 43, Laren, N.-H.

TE KOOP: 20 goed bevolkte bijen. Bij: M. LUBBINGE, Commissieweg 14 b, De Wijk (Dr.).

Wegens gevorderde leeftijd tegen aannemelijk bod TER OVERNAME AANGEBODEN een in zeer goede staat verkerend bevolkt, vijfdeelig Thüringer bijenpaviljoen (zie Aug. Ludwig afb. 76 blz. 102) met twee afzonderlijke kasten naar willekeur in te delen voor diverse volken en drie teeltkastjes, alles met honingkamers en uitgebouwde ramen, tevens geschikt voor maken van vegers, verder volledige inventaris waaronder electrisch gedreven slinger en ratenkast. Foto eventueel beschikbaar. Adres: Hootsmans, Emmalaan 10, Nijmegen. Tel. 21903.

TE KOOP 3 korven en 14 kasten met bijen goed bevolkt en onderhouden. J. H. den Otter, Kerkstraat 81, Hillegom.

TE KOOP 15 volkjes op 6 ramen. C. B. v. Wijnen, Julianastr. 4 Poortugaal.

Voor koninginneteelt TE KOOP: bevruchtigingskastjes, model Lohuis, nog zo goed als nieuw, compleet met rampjes en nog ongeveer 200 nieuwe rampjes. Prijs op aanvraag bij E. WIETSMA, Lemsterweg 15, Oldelamer.

TE KOOP AANGEBODEN: blanke klaverhoning en koolzaadhoning. Gevraagd: gezuiverde en vinger was. Bijenstand „DE BIJENKORF", Faas-Ellaslaan 10, Baarn.

TE KOOP wegens verhuizing: plm. 8 zesraams bijenvolken; 2 Lenstarokasten met volken op 20 ramen; enkele volken in simplexkasten. C. W. DE VRIES, Lollum (Fr.), telefoon 0 5174-9190.